Nr. 249 Bochum, na sobotę dnia 28-go października 1911 Rok 21

Wiarus Polski

Codzienne pismo ludowe dla Polaków na obczyźnie poświęcone oświacie oraz sprawom narodowym, politycznym i zarobkowym

Wychodzi codziennie z wyjątkiem dni poświątecznych. Przedpłata kwartalna na poczcie i u listowych wynosi 1 marke i 80 fen, a z odnoszeniem do domu 2 marki 22 fen. — „Wiarus Polski" zapisany jest w cenniku pocztowym pod znak. l polnisch nr. 123.

W imię Boże za Wiarę i Ojczyznę!

Za inseraty płaci się za miejsce rządka drobnego druku 15 fen.; ogłoszenia zamieszczone przed inseratami 25 fen. Kto często ogłasza otrzyma rabat. — Listy do „Wiarusa Polskiego" należy frankować i podać na nich dokładny adres piszącego. Rękopis. nie zwracamy.

Redakcya, drukarnia i księgarnia znajduje się w Bochum, przy ul. Maltheserstr. 17. — Adres: „Wiarus Polski", Bochum. — Telefon nr. 538.

Każdy abonent jest ubezpieczony na

300 marek

na wypadek śmierci wskutek nieszczęśliwego wypadku w Norymberskim banku ubezpieczeń na życie w Norymberdze jezeli wypadek zdarzył się na powierzchni ziemi, a na połowę tej sumy w razie wypadku pod ziemią. O każdym wypadku nieszczęśliwym należy donieść bankowi w przeciągu tygodnia Adres: Nürnberger Lebensversicherungsbank, Nürnberg. Prócz tego musi okaleczony w przeciągu 24 godzin po wypadku udać się do lekarza. O wypadku śmiera trzeba donieść zaraz, najpóźniej jednak w przeciągu 48 godzin. Podstawy ubezpieczenia można poznać z warunków ubezpieczenia, które te przepisy można otrzymać od Wydawnictwa albo od Norymberskiego banku ubezpieczeń na życie.

Rodzice polscy! Uczcie dzieci swe mówić, czytać i pisać po polsku! Nie jest Polakiem, kto potomstwu swemu zniemczyć się pozwoli!

Na listopad i grudzień

można już teraz zapisywać na każdej poczcie

„Wiarusa Polskiego".

Prenumerata na te dwa miesiące wynosi tylko

1 markę 20 fenygów

a z odnoszeniem do domu 28 fenygów więcej.

Rodacy! Starajcie się, aby w każdym domu polskim na obczyźnie posiadano „Wiarusa Polskiego".

Wojna włosko-turecka.

Wymordowanie chrześcian podczas ostrzeliwania Benghazi przez Włochów.

Donosiliśmy już o wymordowaniu misyi franciszkańskiej w Benghazi podczas ostrzeliwania tego miasta przez Włochów. Z powodu sprzeczności depesz wiadomości tej jakoś nie dowierzano. Obecnie misyonarze donoszą, że masakrę chrześcian rzeczywiście urządzono.

Członkowie wojowniczej sekty muzułmańskiej Senussich, pomagający tak skutecznie nielicznemu wojsku tureckiemu przy obronie portów trypolitańskich, urządzili w Bengazi straszną rzeź chrześcian w nocy ze środy na czwartek ubiegłego tygodnia, wkrótce po rozpoczęciu bombardowania fortów tego miasta przez okręty włoskie.

Przywódca Senussich nakazał przede wszystkiem sekcie zwolenników swoich otoczyć katolicki zakład misyjny. Kierownik tej instytucyi, O. Humbert, stanął na progu misyi dla rozmówienia się z kierownikami fanatycznej hordy. Zakonnik oświadczył, że gotów jest przenieść wszelkie męki, aby tylko oszczędzono osoby, oddane jego opiece.

Napastnicy jednak odpowiedzieli mu przekleństwami, a jeden z nich uderzeniem miecza zabił zakonnika, poczem znęcano się jeszcze nad jego zwłokami. Taki sam los spotkał następnie mieszkańców do mu misyjnego.

Po dokonaniu dzieła zniszczenia w misyi, fanatycy rzucili się na ochronkę katolicką, zamordowali tam O. Józefa z kongregacyi św. Kamila i wyprawili rzeź okropną śród dziesięcio i dwunastolenich wychowanków ochronki.

Były to dzieci niewolników murzynów, wykupione z wielkim trudem przez zakonników z niewoli. Kilku europejczyków, którzy na widok zbliżającej się hordy fanatycznych arabów pośpieszyli z oronią w ręku na pomoc zagrożonym zakładom, miało również zginąć z ręki napastników.

Wiadomość powyższa, telegrafowana z Paryża do dzienników berlińskich, wymaga w każdym razie jeszcze potwierdzenia.

Usiłowane uwolnienie ekssułtana Abdul-Hamida.

Z Filipopolu donoszą że usiłowano uwolnić byłego sułtana Abdul-Hamida. Wiadomość ta, zdaje się polegać na prawdzie, gdyż w Konstantynopolu uwięziono byłego szambelana ekssułtana Abdul-Hamida, Fuada beja. Stwierdzono, że komunikował się on z działaczami miejscowymi.

Położenie w Konstantynopolu

jest bardzo poważne. Spodziewają się tam wielkich wypadków.

Program komitetu młodotureckiego.

W Taninie ogłoszono program komitetu „Jedność i postęp", który w głównych punktach opiewa: Każdy otoman, który doszedł do lat 20, korzysta z prawa wyborczego do izby. Wszystkie religie są równouprawnione. Parlament zwoływany jest corocznie na 4 miesiące. Zmiana terminu sesyi należy od sułtana. Dyety dla posłów zostają podwyższone.

Popłoch w Trypolisie.

Turcy napaść mieli z kilku stron forpoczty włoskie. W walce zginąć miało 300 włoskich żołnierzy, pomiędzy tymi kilku oficerów. Ludność tubylcza o zajściu została przez szpiega poinformowana, wskutek czego powstała w mieście straszna panika. Turcy i Arabowie strzelali z okien do żołnierzy. Władze włoskie urządziły rewizyę mieszkań. Obłożono aresztem broń i amunicyę. Żołnierze włoscy podpalili całę osadę murzynów. Aresztowano wielu Arabów, ścięto około 20. Położenie dla Włochów staje się groźnem. Pod Trypolis nadciąga wojsko Arabów w sile 30 tysięcy chłopa. Dowództwo objął Hassun Riszad basza. Wojna zaczyna się teraz na dobre.

Korpus okupacyjny

w Trypolisie wynosi obecnie 60,000 żołnierzy. Czwarty oddział korpusu właśnie opuścił przystań w Neapolu.

Z życia ks. Stanisława Stojałowskiego.

I.

Ks. Stanisław Stojałowski urodził się 15 maja 1845 r. w Zniesieniu pod Lwowem, jako syn dzierżawcy dóbr. Po ukończeniu gimnazyum w Przemyślu i we Lwowie i otrzymaniu starannego wychowania, wstąpił do Towarzystwa Jezusowego. Tu odznaczył się odrazu wybitnemi zdolnościami. Wyświęcony na kapłana w r. 1870 w Krakowie poszedł odrazu „w lud", na misye ludowe, które odprawiał w różnych okolicach kraju z ramienia swego zakonu. W pracy misyjnej zasłynął jako znakomity kaznodzieja i mówca ludowy. Niebawem jednak mury klasztoru okazały się dla tego „niesfornego" ducha za ciasne. Wystąpił tedy z murów klasztornych żegnany przez rektora kolegium O. Henryka Jackowskiego, który jakby przewidywał przyszłość jego i w mowie pożegnalnej przestrzegał przyszłego wodza ludowego przed grożącemi mu niebezpieczeństwami i zatargami z episkopatem.

W r. 1875 przybywa ks. Stojałowski do Lwowa i obejmuje posadę wikaryusza przy kościele N. M. P. Śnieżnej, zostaje wnet radcą miejskim i rozpoczyna wydawnictwo cierniowego „Wieńca" i żądlastej „Pszczółki".

Pierwszy numer „Wieńca" pojawił się w dniu 23 sierpnia 1875 r. z hasłem: „Z szlachtą polską polski lud" — a programem takim:

„Chwalić Pana Jezusa, rozszerzać cześć i miłość ku Niemu w sercach polskiego ludu, będzie zawsze najpierwszem i najwyższem zadaniem naszem.

„Po tem pierwszem, niemniej ważnem staraniem naszem będzie szerzyć prawdziwą oświatę między polskim ludem, podając zdrową naukę o tem wszystkiem, co dla was mili czytelnicy może być pożytecznem i przyjemnem.

W Bożą pomoc i Przeczystej Dziewicy Królowej naszej, w której Wniebowzięcie uroczystość pracę zaczynamy — ufając, rozpoczynamy w Imię Boże, szukając nie korzyści doczesnych, ale chwały Bożej i dobra polskiego ludu".

Zostawszy redaktorem pisma ludowego, zaczął ks. Stojałowski nawiązywać stosunki z posłami chłopskimi na Sejm krajowy. Odwiedzał ich w prywatnych mieszkaniach, a prowadząc z nimi rozmowy, przekonał się — jak sam pisze — że słowo drukowane nie wystarczy, lecz potrzeba się zbliżyć do włościan ze słowem żywem i w ten sposób został agitatorem. Pierwszy program jego i hasło streszczało się w dwóch słowach: gazetki polityczne i wiece. To były środki. Celem zaś, który przyświecał ks. Stojałowskiemu wówczas było: — unarodowienie chłopa.

W dwa lata później, w r. 1877 rzuca redaktor „Wieńca Pszczółki" myśl zakładania Kółek rolniczych na wsi i akcyę w tym kierunku przyjmuje do swego programu. Wkrótce projekt Kółek doczekał się wykonania.

W ośmsetną rocznicę śmierci św. Stanisława, biskupa krakowskiego w r. 1879 urządzono staraniem „Wieńca Pszczółki" w Krakowie pierwszy zjazd ludowy, na którym uchwalono założyć towarzystwo Kółek rolniczych pod nazwą „Towarzystwo Kółek oświaty i pracy" Nazwę tę w r. 1883 zmieniono na obecną. Pierwsze walne zgromadzenie nowo założonej instytucyi odbyło się we Lwowie, a pierwszym prezesem Towarzystwa był śp. Podlewski, członek Wydziału krajowego.

Teren pracy młodego ks. redaktora stawał się wiec coraz szerszy, a niebawem miał się jeszcze bardziej rozszerzyć.

Obok stale, systematycznie i celowo prowadzonej gazetki, ks. Stojałowski rozwijał pracę agitacyjną na wsi.

W roku 1881 przenosi się ze Lwowa na probostwo w Kulikowie.

We wrześniu 1883 roku z okazyi 200-letniej rocznicy zwycięstwa Sobieskiego pod Wiedniem, proboszcz kulikowski urządza w Krakowie drugi wielki zjazd włościański, na który przybyło koło 12 tysięcy uczestników. Zjazd ten rzucił pewien przestrach na władze i stronnictwo rządzące Galicyą i wówczas już zaczęto uważać ks. Stojałowskiego za „niebezpiecznego". Prasa stańczykowska zwalczała zjazd i biadała nad „rozwłóczeniem chłopów".

Ks. redaktor jednak na te lamenty nie zważał. Mając probostwo, które dawało rocznie przeszło 12 tysięcy koron dochodu łożył na agitacyę i wydawnictwo gazetek. Ruch ludowy rósł i potężniał, wpływ proboszcza kulikowskiego się wzmagał.

W roku 1887 rzuca „Wieniec-Pszczółka" hasło tworzenia samodzielnych komitetów wyborczych włościańskich i wybierania posłów ludowych do sejmu i parlamentu. To rzuciło paniczny postrach na stronnictwo konserwatywne, dzierżące władzę w kraju, kóre też zaraz poczęło szukać środków zaradczych przeciw „złemu". Zwrócono się do pałacu pod „kawkami", skąd przyszły szykany na proboszcza kulikowskiego.

Ostatecznie, z powodów politycznych i przyczyn natury prywatnej, o których tutaj mówić nie pora, ks. redaktor w maju 1888 r. został z probostwa zasuspendowany. Równocześnie sąd otwarł konkurs i wytoczył śledztwo karne a 6 grudnia tego samego roku uwięził ks. Stojałowskiego, który w więzieniu przesiedział 9 miesięcy.

Polacy na obczyźnie.

Buer. Wybory do zarządu kościelnego odbędą się niebawem. Lista wyborcza już jest wyłożona na probostwie od 21 bm. aż do 5 listopada. Każdy Polak-katolik, który skończył 21 rok życia, mieszka rok w miejscowości i płaci podatek kościelny, jest upoważniony do głosowania. Towarzystwo wyborcze postanowiło wyborami się zająć. Na zebraniu wybrani mężowie zaufania będą chodzić po domach i spisywać wszystkich Polaków-katolików. Listę wyborczą należy przejrzeć i przekonać się, czy wszyscy wyborcy są wpisani.

Zarząd Tow. wyborczego.

Kirchlinde. Wybory do zarządu kościelnego i reprezentacyi odbędą się 15 i 16 listopada rb. od godziny 9 zrana aż do 5 po południu, bez przerwy. Zaś w niedzielę 5 odbędzie się wspólny wiec czyli zebranie parafialne, tak Niemców jak i Polaków zaraz po sumie, zwołane z poręki ks. proboszcza. Na owem zebraniu będą proponowani członkowie komitetu, ten sam komitet przedstawi kandydatów do zarządu i reprezentacyi. Listę wyborczą można przeglądać na probostwie od 5 listopada. Dnia 14 listopada br. odbędą się tu wybory do rady gminnej w pierwszej i drugiej klasie.

Ziemie polskie.

Pomnik Kościuszki w Krakowie.

Z Krakowa donoszą: Prace około umontowania pomnika Kościuszki na podwórzu straży ogniowej są już ukończone. Olbrzymi pomnik, ważący 10 000 kilogramów, stanął na niskiej podstawie palowej. Aczkolwiek nizkie umieszczenie nie odpowiada jego ogromowi, przecież pomnik robi nadzwyczaj dodatnie wrażenie, tak pod względem pomysłu artystycznego, jak jego wykonanie. W pomniku uchwycił artysta ten moment, gdy Kościuszko wjeżdża pod Racławicami w środek oddziałów kosynierów, a witany okrzykami zdejmuję czapkę i dziękuje kosynierom. Rusztowania, przy których pomocy ciągnięto części pomnika na podstawę, nie będą rozbierane, gdyż będą służyły do zdejmowania jego w chwili, gdy rada miejska oznaczy miejsce pod pomnik, a komitet przystąpi do prac ostatecznego umieszczenia pomnika na wskazanem miejscu. Rusztowania te jednak nie przeszkadzają w oglądaniu pomnika przez publiczność.

Z Prus Zachodnich, Warmii i Mazur.

Kamień. Kółko rolnicze założyło w niedzielę, 22 bm. Kółko śpiewackie św. Cecylii na Kamień i okolicę. W skład zarządu wchodzą ks. Weilandt z Zamartego jako prezes, p. Wolszlegier z Cołdanek jako wiceprezes, ks. Czaplewski ze Zamartego jako dyrygent, p. Dziekan z Kamienia jako sekretarz, p. Gracz z Orzełka jako skarbnik, p. Lamparski z Kamienia jako bibliotekarz, p. Andrzej Mollus z Kamienia i Jan Sobieszczyk jako radni. Na członków zapisały się 22 osoby.

Świecie. Ksiądz Szukrecki w Milwaukee w Północnej Ameryce ofiarował katolickiej gminie kościelnej w Lubiewie 10 tysięcy marek. Ofiarodawca jest rodem z Lubiewa.

Złotowo. Zliczono, że w powiecie złotowskim 1370 dzieci katolickich zmuszonych jest odwiedzać szkoły ewangelickie; bo ogółem istnieje w powiecie 70 szkół ewangelickich, a tylko 15 katolickich, a powinno być przynajmniej drugie tyle.

Uherdawy. Dobra rycerskie Lablack, obszaru 1550 mórg nabył od porucznika p. Dyscka, właściciel dóbr rycerskich p. Tulasiewicz z Poznania, zapłaciwszy 600 tysięcy marek.

Z Wielkiego Księstwa Poznańskiego.

Wyrzysk. Spalił się w Frydrychowie nauczyciel Klambt podczas prac ratunkowych przy pożarze. Pożar wybuchł u gospodarza Roli i wnet przerzucił się na 4 sąsiednie posiadłości. Płonący dach słomiany spadł na nauczyciela i tak go poparzył, że zmarł następnego dnia w lazarecie we Wyrzysku. Pozostawił żonę i 7-mioro dzieci.

Gniezno. Śp. Joanna Langowa, właścicielka księgarni J. B. Lange w Gnieźnie, zmarła po krótkiej chorobie w 86 roku życia. Zmarła była jedną z najstarszych obywatelek naszego miasta. N. o. w p.

Poznań. Komisya kolonizacyjna w świeżo utworzonej kolonii protestanckiej „Segenfeld", utworzonej z dawniejszych Tupadeł, zbudowała szkołę luterską i poświęciła ją tymi dniami w niezwykle uroczysty sposób.

Skoki. Kolej z Gniezna do Kłecka, Kiszkowa, Skoków, zaczęto już budować. Nowa linia odłączyła się poza miejscowością Różą od linii gnieźnieńsko-damasławskiej i biegnie z nią równolegle do Pyszczyna.

Żnin. Przed kilku dniami znaleziono w lesie grochowskim robotnika J. z Grochowisk królewskich wiszącego na drzewie. Niezwłocznie przybyła na miejsce wypadku komisya sądowa i zarządziła postępowanie śledcze, którego wynikiem było aresztowanie robotnika Kamińskiego z Grochowisk, pod zarzutem zamordowania zmarłego. Kamiński przyznał się już podobno do winy. Tymi dniami odbyły się ponowne oględziny miejsca zbrodni, w następstwie czego aresztowano także żonę zmarłego i odtransportowano do więzienia w Żninie.

Ze Śląska czyli Staropolski.

Strzelce. W tych dniach Szymiszowska spółka akcyjna kupiła wapiennik Frankela w Szymiszowie za 525 tysięcy mk. Przejęcie wapiennika nastąpi dopiero w styczniu.

Bytom. Na Borzygwerku pokaleczył się przy pracy robotnik maszynowy Konstanty Gopka tak ciężko, że wkrótce po oddaniu go w opiekę lekarską w lazarecie knapszaftowym życie zakończył. Na kopalni Królowej Ludwiki odnieśli ciężkie obrażenia cielesne rębacz Kutszok z Zabrza i robotnik Szeliga. Pierwszemu grozi utrata życia, drugi złamał w dwóch miejscach rękę.

Hajduki. Na ulicy Bismarcka przejechaną została 76-letnia staruszka Goj przez powózkę pewnego rzeźnika. Biedaczka odniosła połamanie obu nóg i znaczne pokaleczenie twarzy.

Król. Huta. Jak gazety niemieckie donoszą, przeznaczony jest na proboszcza przez wiel. ks. kardynała Koppa na tutejsze probostwo dotychczasowy proboszcz z Markowic przy Raciborzu ks. Alojzy Reif.

Wiadomości kościelne.

Dyecezya chełmińska.

Pelplin. Ks. proboszcz Heliodor Łaszewski z Dźwierzna w dekanacie chełmżyńskim zrezygnował ze względu na wiek sędziwy z probostwa, którem zarządzał przez lat prawie 25. Podczas walki kulturnej pracował ks. Łaszewski 6 lat w Anglii.

Ks. wikaryusza Wacława Wojciechowskiego przesiedlono ze Świecia do Borzyszkowa.

Wrocławska dyecezya

Wrocław. Mianowani lub przeniesieni zostali: kapłan świecki Emil Cebulla jako kapelan do Żor, kapłan świecki Oskar Feige jako IV kapelan do Zgorzelic, lokalista ks. Paweł Bretschneider w Meffersdorf jako administrator do Byrda, kapłan świecki Feliks Kolbe jako kapelan do Świniar, kapłan świecki Maksymilian Lux jako III kapelan do Lubtalu, kapłan świecki Jerzy Włodarczyk jako kapelan do Bielszowic, kapłan świecki Brunon Seidel jako kapelan zamkowy do Czerkwic, ks. kapelan Artur Schuldel w Katach jako taki do Ojkowa, kapłan świecki Karol Stottko jako II kapelan do Raciborza.

Handel i przemysł.

Langendreer. W roku 1907 założony został tu polski skład towarów łokciowych pod firmą Landowski i sp., którego właścicielem jest pan Poćwiardowski. Mimo szalonej konkurencyi obcej przedsiębiorstwo to polskie, tak się w tym krótkim czasie rozwinęło, iż trzeba było powiększyć lokale. Z tej okazyi powiększony skład w przeszłą niedzielę z gustem udekorowany i oświetlony znakomicie zwabił liczne zastępy publiczności i polskiej i obcej. Wszystko tam bowiem na być można po cenach umiarkowanych: to wary łokciowe, konfekcyę damską i męską, bieliznę, pierze, towary kożuchowe, parasole, kapelusze męskie i tysiące różnych innych artykułów.

Pan Poćwiardowski cieszy się poparciem Rodaków, na które jako dobry kupiec i wzorowy Polak w całej pełni zasługuje. W nowym powiększonym składzie życzę jeszcze lepszego powodzenia.

Odbiorca.

Wiadomości ze świata.

Z Niemiec.

Sekretarz stanu Kiderlen-Wächter ustępuje ze swego stanowiska po ukończeniu układów francusko-niemieckich w sprawie Maroka.

W wyborach do sejmu pruskiego w dniu 15 listopada br. postawiło stronnictwo centrowe w okręgu dyseldorfskim kandydaturę burmistrza Dawida.

Narodowi liberałowie postawili w głównych wyborach do parlamentu niemieckiego na okręg Recklinghausen-Borken kandydaturę kupca Schürholza z Herwerst-Dorsten.

Kościół a palenie ciał. Książę-biskupi wikaryat jeneralny w Wrocławiu ogłasza rozporządzenie co do stanowiska kościoła względem sprawy palenia ciał. Według tego rozporządzenia nie wolno katolikom należeć do towarzystw palenia ciał. Katolikom, którzy rozporządzili, aby ich ciała po śmierci spalono, mają być odmówione ostatnie Sakramenta św.

Z Francyi.

Szpieg niemiecki. W Jeumont aresztowano młodego Niemca Edmunda Eckera, podejrzanego o szpiegostwo. Ecker zdradzić miał Niemcom ważne wiadomości handlowe, które w interesie Francyi należało trzymać w tajemnicy.

Z Rosyi.

Zamach na cara rosyjskiego. W Wiedniu rozeszła się pogłoska o wykonaniu zamachu na cara. Jadącego samochodem cara raniono ciężko wystrzałem z rewolweru. Inna wersya znów głosi, że został zabity. Szofera zastrzelono.

Znany szpicel Azew przeciw tajnej policyi rosyjskiej. W Paryżu okazało się nowe pismo „Avenir" pod redakcyą Burcewa, poświęcone stosunkom francusko-rosyjskim. W pierwszym numerze tego pisma ukazał się list Azewa, w którem zgłasza gotowość stawienia się przed trybunałem rewolucyjnym celem usprawiedliwienia się. Chce on poczynić zeznania o łajdactwach, popełnianych przez ochranę.

Z propozycyi Azewa wnioskują, że rząd rosyjski po zamordowaniu Stołypina przez anarchistę Bagrowa, zamierza oczyścić aparat policyjny z elementów anarchistycznych. Za tem przemawia tak że fakt zamierzonego ułaskawienia Łopuchina, byłego prezydenta policyi, który dostarczył rewolucyonistom materyału do zdemaskowania Azewa.

Propozycyę Azewa oceniają jako początek powrotu do obozu anarchistycznego.

Z Serbii.

Z dworu serbskiego. Następca tronu ks. Aleksander oraz starszy brat jego ks. Jerzy w towarzystwie adjutanta Popowicza wyjechali dziś samochodem niespodzianie i w największem sekrecie do Wiednia. Nawet najbliższe otoczenie obu książąt nic o tem nie wiedziało. Krążą tu pogłoski, że król Piotr serbsko zamierza następstwo tronu przelać ze swego młodszego syna ks. Aleksandra, na rzecz swego nowego zięcia, księcia Jana Konstantynowicza.

W odwiedziny do prezydenta Francyi Fallieresa, udaje się dnia 12 listopada król serbski Piotr.

Z Austryi.

Z dworu wiedeńskiego. Młodszy brat następcy tronu, arcyksiążę Ferdynand Karol, wyrzeka się tytułów i praw członka domu cesarskiego, aby poślubić córkę profesora politechniki, radcy dworu Czubera. Cesarz zgodził się podobno na

Odrodzenie ludzkości.

(Zarys historyczny walki z alkoholizmem i początki tej walki w Ameryce i Anglii.)

Opracował **Jan Jakubowski** w Dellwigu.

V.

Śladem najbliższego sąsiedztwa poszło wreszcie W. Ks. Poznańskie. Idea wstrzemięźliwości, jak silny prąd elektryczny, wstrząsła Wielkopolską od południa na północ. W roku 1844 prawie równocześnie w różnych miejscowościach powstały Bractwa wstrzemięźliwości, jako to w Śremie, Poznaniu i Gnieźnie. Aby dać pojęcie, jakie rozmiary ten ruch przybrał, przytoczę głos z owych czasów ks. Józefa Walera, proboszcza w Kępnie, w wydanem z roku 1844 w Poznaniu dziełku pod tyt.: „Słów kilka przy zaprowadzeniu wstrzemięźliwości i trzeźwości": „Dzień 16 czerwca rb. był hasłem wypowiedzenia wojny naszemu nieprzyjacielowi i jego sprzymierzeńcom. Z wytężeniem wielkiem i uwagą słuchali wszyscy o pokonaniu dotychczasowego nieprzyjaciela. Jeszczem nie wiedział, jaki skutek mowa moja odniesie, ale pomyślałem sobie: Choćby jeden tylko stanął po mej stronie i do współnej się ze mną oświadczył pracy, już nasza wygrana, bo gdzie dwuch lub trzech w Imię Pańskie zgromadzonych jest, tam pomoc Boska przy nich, a kto w Imię Boga wojuje, ten zawsze zwycięstwo odniesie. Tym głosem z nieba posilony, w piątą niedzielę po Świątkach pierwszą stoczyłem walkę i zaraz 620 ochotników do boju stanęło. Krew się nie lała, choć odtąd dzień w dzień potykaliśmy się z sobą, ale łzy radości płynęły. Zapalone to młode żołnierstwo, coraz więcej mężnych i odważnych w szeregi wprowadziło, aż wreszcie 1421 członków z poświęceniem i zaparciem samego siebie do boju stanęło! Tak pisze ów szczęśliwy kapłan. Odtąd walczy Kościół ciągle z pijaństwem aż po dziś dzień, chociaż ta walka głównie skierowaną jest przeciw wódce samej a zachęca tylko do umiarkowania, trzeźwości i mierności we wszystkich innych napojach.

W społeczeństwie polskiem zawsze prowadzono walkę przeciw napojom palonym w tej samej mierze co w innych krajach. Dopiero później jako pierwszy abstynent, który się zapoznał w Szwecyi z ruchem wstrzemięźliwości, był Franciszek Wojciechowski. — Wojciechowski założył w r. 1890 w Poznaniu „Jutrzenkę". Jakkolwiek jest ono towarzystwem nie zupełnej wstrzemięźliwości, udało się założycielowi utworzyć przy „Jutrzence" osobny oddział abstynentów pod nazwą „Promienistych". Tow. liczyło około 150 członków. Biblioteka jego składała się z 450 tomów. Stanowczy zwrot w walce z alkoholizmem w Polsce spowodował w Galicyi prof. Wincenty Lutosławski. Za jego pobudką powstało w r. 1902 we Lwowie Tow. zupełnej wstrzemięźliwości „Eleuterya". Wkrótce zakłada Lutosławski w Krakowie „Eleuzis", towarzystwo poczwórnej wstrzemięźliwości, które dziś w każdym zakątku polskim ma członków. W tym samym roku powstają jeszcze dwa towarzystwa: „Związek księży abstynentów" na dyecezyę gnieźnieńsko-poznańską, założony przez ks. Niesiołowskiego z Pleszewa i „Trzeźwość" robotnicza w Krakowie wskutek inicyatywy dr. Zofii Daszyńskiej-Golińskiej. Wszystkie cztery towarzystwa powstały w okresie czasu 5-mies. Od 1 grudnia 1907 wychodzi w Pleszewie „Miesięcznik dla popierania ruchu wstrzemięźliwości", obecnie pod nazwą „Świt", którego redaktorem jest ks. Niesiołowski. Dnia 1 kwietnia tegoż roku powstała „Iskra" w Gliwicach (red. Sołtys); wkrótce jednak wydawnictwo tego pisma ustało. Od 1 stycznia 1905 r. wychodzi miesięcznik „Przyszłość" a od kwietnia tegoż roku „Przyszłość dla ludu"; oba pisma wydaje dr. A. Wróblewski dla Krakowa i Warszawy.

Co do liczby członków na pierwszem miejscu stoi „Eleuterya". 2-gie miejsce zajmuje „Wyzwolenie", organizacya na zabór pruski; liczy 3154 członków. Dalej następuje Eleuzis", liczące około 100 członków. „Przyszłość" i „Związek księży abstynentów 77 członków. Znaczenie jednak towarzystw należy oceniać nie według liczby członków tylko według ich wpływu i społecznego stanowiska.

„Wyzwolenie" datuje swoje istnienie od dnia 22 listopada 1905 r.

Ruch abstynencki na obczyźnie zaczął się organizować dnia 9 lipca 1905 r., kiedy szczupłe grono młodzieży, pobudzone uczuciem patryotyzmu i wstrętem do niskiego poziomu jednostek, hołdujących zwyczajom pijackim, wzięło sobie za cel walkę z alkoholem i pod koniec tego roku złączyło się w oddział „Wyzwolenia". Ruch abstynencki na obczyźnie zaczął się ożywiać, gdy założono organizacyę w kraju. Staraniem i pod wpływem jednostek, oddanych całą duszą sprawie, powstawały oddziały w Bottrop, Bochum, Castrop, Essen i td. W Essen i Castrop po pewnym czasie upadły. Należy zwrócić uwagę na brak wyszkolenia przywódców ruchu wstrzemięźliwości. Dziś o tyle się stosunki zmieniły, że zaczęto — celem ściślejszej łączności z prezesami — tworzyć okręgi. Na czele okręgu stoi niezrównany w pracy ruchu abstynenckiego Jan Kaczór z Dahlhausen. Niemniej zasługuje na uznanie Stanisław Janicki z Castrop i inni szermierze idei dla nas Polaków tak świętej.

Kończąc powyższy szkic walki z alkoholizmem zwracam się do was, bracia robotnicy polscy, abyście stanęli w szeregach tych szczupłych hufców, które walczą o odrodzenie narodu. Jako robotnicy stajemy do walki o polepszenie naszego bytu przez ukształtowanie świata na podstawie wolności i sprawiedliwości. Jako Polacy mamy prawo i obowiązek walczyć razem z innemi warstwami społeczeństwa polskiego o lepszą dolę dla naszej Ojczyzny. Każdemu z tych obowiązków winniśmy poświęcić wszystkie siły i nie wolno marnować ich dla podłego pijackiego użycia.

Zatem do dzieła! Budujmy gmach oparty na zupełnej abstynencyi (wstrzemięźliwości).

Będąc wstrzemięźliwymi damy narodowi polskiemu siłę, siłę moralną i cielesną.

Dalej, młodzi Przyjaciele!
Gdy padnie zły nałóg ludzkości
Zginą przesądy światło ćmiące;
Zawita jutrzenka trzeźwości
A za nią cnota — życia słońce.

Przyszłość nasza!

Dellwig, w czerwcu 1911.

Jan Jakubowski.

powyższy krok bratanka. Były arcyksią że ma przybrać nazwisko Burga.

Arcyksiążę Ferdynand Karol Ludwik jest trzecim synem brata cesarskiego, ar cyksięcia Karola Ludwika i drugiej iego małżonki, Anuncyaty, z domu księżniczki Bourbon-Sycylia. Urodził się w Wiedniu dnia 27 grudnia 1868 roku.

Z Chin.

Zamordowanie ministra wojny. Według wiadomości „New Jork Herald" z Pekinu, rozeszła się w tamtejszych kołach wojskowych pogłoska o zamordowaniu ministra wojny.

Uwięzienie cesarza. Po mieście krą tą pogłoski niestwierdzone, jakoby małoletniego cesarza chińskiego uwieziono ze stolicy w miejsce bezpieczniejsze.

Podział Chin. Z Pekinu donoszą, że, według informacyj, otrzymanych przez rząd chiński, rewolucyoniści dążą do oddzielenia Chin południowych od północnych i do utworzenia Stanów południowo chińskich, pozostawiając Chiny północne dynastyi mandżurskiej.

Z różnych stron.

Polacy się niemczą! Taki wykrzyknik na obczyźnie często słyszeć możemy, ale nie każdy, kto zdanie to wypowiada czyni zabiegi, aby tak się nie działo.

Najskuteczniej można przeciwdziałać germanizacyi przez rozszerzanie wśród Rodaków „Wiarusa Polskiego", „Ojczyzny" i innych pism na narodowem i ludo dem stojących stanowisku.

Ponieważ obecnie zapisywać można gazety na listopad i grudzień, przeto niech każdy licznych nowych zdobędzie naszym pismom abonentów na te dwa miesiące.

Kto takiej pracy poświęci chwil kilka, dobrze przysłuży się sprawie narodowej.

Recklinghausen-Süd. W środę, 25 października obchodzili Państwo J. Jęsiek uroczystość srebrnego wesela w kółku rodzinnem przy udziale życzliwych rodaków. Listy i Kościuszkowskie telegramy nadesłali z życzeniami liczni Rodacy.

Bochum. We wtorek odbyły się tu wybory do zarządu kościelnego parafii św. Józefa. Wybrano pp.: pozasłużbowego rektora Hermana Brücka, podróżującego Sieberta, stolarza Luiga, stolarza Bähnera i kupca Blocka.

Bochum. Na kopalni „Praesident" zabity został górnik Maks Kamiński.

Bochum. Do zastępstwa gminnego w parafii św. Józefa wybrano naczelnika stacyi Akermanna, gościnnego Balkenhola, kruszaka Braukmanna, mistrza stolarskiego Busego, woźnego kasowego Höppnera, nauczyciela Juergensa, tokarza Oldengotta, podróżującego Kordta, żyjącego z renty Pielkena, nauczyciela Rielanda, urzędnika fabrycznego Springberga, mistrza stolarskiego Wulfa, tokarza Riemanna, werkmistrza Hoffmanna, dziennikarza Kaupa, naczelnika Kleeberga.

Altenbochum. Pomocnik szewski z Altenbochum, w tym roku zaciągnięty do wojska spadł z konia i zabił się.

Riemke. Gmina co do liczby mieszkańców wzrasta ogromnie. Według najnowszego spisu naliczono 7000 dusz.

Laer. Ostatnie liczenie ludności w r. 1910 dało następujący wynik: domów było w gminie 399, niezamieszkałych 2. Mieszkańców było 7081, z tych płci męskiej 3769, żeńskiej 3312. Katolików 1743, ewangielików 5229, 73 chrześciańskich dysydentów, 9 żydów i 27 innych wyznań.

Dortmund. Właściciela okrętu Wilhelma Wesselsa, którego okręt znajduje się w przystani tutejszej, aresztowała policya. Zranił on ciężko robotnika okrętowego Ruesingera.

Essen. Komisarza policyjnego Wagnera z Kolonii przesadzono w charakterze inspektora policyi do Essen.

Dortmund. W przyszłą niedzielę składy otwarte będą aż do godz. 7 wieczorem. Jest to ostania niedziela przed Wszystkimi Świętymi.

Hoerde. Przy zapinaniu dwóch wagonów na kopalni „Freie Vogel i Unverhofft" zderzaki zdusiły na śmierć kolejarza Juliusza Bolmke. Osierocił żonę i dzieci.

Lindenhorst. Do mieszkania mistrza krawieckiego Denningoffa zakradli się złodzieje i złupili kilka paletotów, ubrań i materyi na ubrania.

Langendreer. Na torze kolejowym Langendreer-Dortmund pociąg przejechał robotnika torowego Linkhoffa z Luetgendortmund, wskutek czego pociąg spóźnił się o ¼ godziny.

Langendreer. Wskutek zapalenia się pyłu węglowego w 4 rewirze na sztolni trzeciej kopalni „Bruchstrasse" ciężko poparzony został kierownik kopalni Knaepper. Niebezpiecznie poparzonego umieszczono w lecznicy w Witten.

Górnika Smakulskiego bardzo niebezpiecznie poraniły węgle na kopalni „Julia". Niezadługo po odstawieniu go do lecznicy zmarł.

Essen. Dobrowolnie oddał się w ręce policyi lagierzysta Piotr Pruefer, który sprzeniewierzył 2300 mrk.

Wattenscheid. Restauratorowi Drenhausowi z ul. Północnej skradł nieznany złodziej kasetę z 428 mrk.

Langendreer. Powiesił się malarz M. z ul. Dolnej. Po długiem poszukiwaniu znaleziono go na strychu. Samobójstwo popełnił wprzystępie chwilowego przyćmienia umysłowego.

Eickel. Według nowego spisu ludności zamieszkuje w gminie 34,421 dusz. Przyrost roczny wynosi 379 dusz. Katolików jest 17,992, ewangielików 16,254, żydów 63, baptystów 74, dysydentów 37 i jeden starokatolik.

Röhlinghausen. Wybory do rady gminnej odbędą się od 14—16 listopada. Klasa III wybiera 14 i 15 listopada od g. 9—12 i po południu od 3—6; klasa II 16 listop. od 9—12 i od 3—4 godz. Klasa I głosuje tego samego dnia od godziny 5 po południu.

Wattenscheid. Wyrodna córka. Swego starego ojca ciężko poraniła w głowę pewna dziewczyna z ulicy Hammerstr.

Annen. Wypaliło się tu doszczętnie domostwo wdowy Wallenhauptowej. W płomieniach zginął cały inwentarz. Przypuszczają, że ogień podłożono.

Dyseldorf. W Raterbroich znaleziono robotnika Wilhelma Pikarda bez życia, zakłutego nożem. Ponieważ P. otrzymał w tym dniu wypłatę, przypuszczać należy, że popełniono morderstwo gwoli rabunku. O zbrodnię tą podejrzany jest robotnik Muschinski.

Rozmaitości.

Strajk w ruskiem gimnazyum w Przemyślu. Z Przemyśla piszą: W tutejszem gimnazyum ruskiem przyszło znów do ubolewania godnych objawów niekarności. „Zastrejkowała" klasa VIIa, a zachodzi obawa, iż strejk rozszerzy się na całe wyższe gimnazyum. Tło strejku jest następujące: W czasie lekcyi uczeń powyższej klasy, niejaki R., strofowany szorstko przez profesora D., któremu zresztą podobne tego rodzaju zajścia zbyt często się zdarzają — odburknął niecierpliwie.

Dało to powód do małej awantury, po której na skutek skargi profesora, dyrekcya zarządziła wydalenie ucznia. Za wydalonym ujęli się koledzy, opuszczając klasę, na co znów po krótkich pertraktacyach dyrekcya odpowiedziała — na własną rękę — rozwiązaniem klasy i zarządzeniem nowych wpisów...

Nowe wpisy dały ten rezultat, że... nikt się do zapisu nie zgłosił, przez co wytworzyła się sytuacya tem nieprzyjemniejsza, że dyrekcyi nie przysługuje prawo rozwiązania klasy. Wobec tego zjechał ze Lwowa inspektor krajowy, radca Majchrowicz i po konferencyi, odbytej z gronem nauczycielskiem cofnął rozwiązanie — poczem udało się nakłonić strejkujących do powrotu. Z powodu jednak, iż wydalonego R. na razie z powrotem nie przyjęto, smutny konflikt w zupełności zażegnany nie został i nowym grozi wybuchem.

Zapadnięcie się sufitu. Przykrą kolacyę mieli onedaj goście paryskiej restauracyi „Au rendezvous des Savoyards". W chwili, kiedy wszystkie stoły były zajęte, runęła nagle część sufitu, nakrywając gruzami trzy panie i siedzącego z niemi mężczyznę i raniąc ich ciężko. Zaledwie goście mieli czas ochłonąć z pierwszego przerażenia, gdy zarysowany sufit zaczął się walić i w innych miejscach. W jednej chwili opuszczono tłumnie restauracyę. Jak się pokazało, był już najwyższy czas, gdyż niezadługo rumowisko pokryło całą podłogę.

Wykopaliska starosłowiańskie. W Poczdamie, otoczonym dokoła miejscowo ściami, które dotychczas zachowały brzmienia słowiańskie, jak np. Nowa Wieś znalazły bawiące się pod kościołem św. Ducha dzieci kilka naczyń, które wskazywały pochodzenie słowiańskie z czasów IV-go wieku i epoki Karolingów. W jednej chwili zjechała na miejsce komisya, która stwierdziła, iż we wspomnianem miejscu było uroczysko starosłowiańskie, obok zaś osady, ciągnące się wzdłuż Haweli. Dotychczas odkopano przeszło 160 urn i różnych naczyń, zachowanych bardzo dobrze. Wykopaliskami zajęli się profesorowie: Schuchardt i Goetze; robotami o koło wydobywania drogocennych zabytków kieruje budowniczy Nigmann. Wszyscy zgadzają się, że świeżo odkryte wykopaliska stanowią niezrównany nabytek w dziale starożytności słowiańskich i potwierdzają jeszcze dosadniej udowodnioną zresztą teoryę, że Berlin i jego okolice były siedzibą wyłącznie słowiańską. Gmina Poczdamu zbiera fundusz specyalny na roboty około wykopalisk i urządzenie miejscowego muzeum.

Katastrofa kolejowa na stacyi kolejowej w Trzebini w Galicyi. Około godz. 4 nad ranem z soboty na niedzielę na wyjeżdżający stąd do Krakowa pociąg towarowy najechał idący z Krakowa pociąg towarowy. Wykoleiło się 30 wozów, z tych 9 zdruzgotanych. Konduktor Skalak jest ciężko pokaleczony, drugi Wincenty Palka lekko ranny. Maszyna także zdruzgotana. Maszynista i palacz wyszli cało. W zdruzgotanych wozach była mąka i cukier. Przeszkody w ruchu usunięto około godz. 3 po południu. Szkoda wynosi około miliona koron.

Z parlamentu niemieckiego.

W czwartym dniu obrad w sprawie drożyzny z posłów polskich przemawiał hrabia Mielżyński. Mowę jego podajemy w streszczeniu.

Drożyznę zawiniła niezdrowa spekulacya. Mówca domaga się chwilowego zniesienia systemu wewozowego na kawę i naftę oraz zniesienia cła wywozowego. Dalej żąda sprowadzenia mięsa argentyńskiego i rosyjskiego, naturalnie pod najściślejszą kontrolą władzy zdrowotnej. Drożyzna jest wielką i ciężką chorobą, którąby wielu lekarzy leczyć chciało. Główny jednak błąd mieści się w handlu pośredniczącym i działalności kolonizacyi wewnętrznej. O tej działalności poseł nasz mówi mniej więcej tak:

„Dotychczasowa polityka kolonizacyjna rządu pruskiego dąży w naszym kraju systematycznie do tego, aby naszego chłopa, naszego drobnego rolnika odsunąć od kupna kawałka ziemi.

A z jego rodzinnej gleby, którą odziedziczył po ojcach, starają się go wypędzić! (To prawda! u Polaków). Nie chcę wymieniać wszystkich ustaw i wywołać przez to dyskusyi na ten temat, lecz przypominam tylko paragraf 13b ustawy kolonizacyjnej, i o tych wszystkich przepisach, które uniemożliwiają chłopu naszemu wystawienie chałupy na kawałku kupionego gruntu. Taka polityka rządu pruskiego paczy zdrową zasadę wewnętrznej kolonizacyi i wywiera wręcz przeciwne skutki aniżeli zamierzano. (Bardzo słusznie! u Polaków i w centrum). Chłop, który kocha kraj, kocha swą glebę więcej niż własne życie, staje się przez to proletaryuszem, zmuszony do wyzbycia się swej ziemi, idzie do miasta za zarobkiem. A tam — wy panowie z prawicy — tam potem wpada on przez to w ręce socyalnych demokratów (bardzo słusznie! u Polaków i w cenrtum).

Sądzę, że właśnie panowie konserwatyści, którzy na tarczy swej wypisali hasło szanowania tradycyi i przywiązania do gleby, powinni dążyć do tego, aby tam żywioł nasz, tego chłopa polskiego, który jest konserwatystą w najszlachetniejszem tego słowa znaczeniu, zatrzymać na roli. A przyznacie mi chyba panowie, że chłop nasz, to najlepszy producent! (Bardzo słusznie! u Polaków)."

W dalszym ciągu dyskusyi zabrał pomiędzy innymi głos poseł Korfanty.

Po długiej mowie posła Kobelta, nie należącego do żadnej partyi parlamentarnej odroczono (po przeszło siedmiogodzinnej dyskusyi) dalsze obrady do piątku. Na wniosek Bebla postawiono na pierwszem miejscu porządku dziennego interpelacye w sprawie zarazy pyska i racic u bydła.

Następnym mówcą jest narodowy liberał pos. Wachhorst de Wente, który występuje głównie w obronie małych rolników. Wywodzi, że w interesie produkcyi bydła należy dalej energicznie uprawiać wewnętrzną kolonizacyę. W tym względzie wielkie zasługi około rolnictwa położyła polityka kresów wschodnich, która niejednemu małemu gospodarzowi dopomogła do usamodzielnienia się.

Wolnomyślny dr. Pachnicke zaczepia w ostrych zwrotach rząd i partye prawicy, które sprawę drożyzny wyzyskują w celach agitacyjnych wyborczych, czego dowodem najświeższe wiadomości w gazetach południowych, że lantraci otrzymali polecenie, by się dokładnie informowali o zaczepkach rządu w prasie i w odezwach i stosownie do tego sobie postępowali.

Rządowiec dr. Arendt polemizuje z poprzednimi mówcami wśród częstych protestów całej lewicy.

Pruski minister rolnictwa Schorlemer w odpowiedzi na wywody liberała Wachhorsta oświadcza, iż w sprawie pruskiej polityki wschodniokresowej stoi do dyspozycyi w sejmie pruskim, gdzie gotów jest odpowiedzieć na twierdzenie, jakoby rząd zamierzał zaprzestać dotychczasowej polityki kresowej.

Ostatnie wiadomości.

NIEMIEC PRZESZEDŁ.

Inowrocław. W wyborach uzupełniających do sejmu w okręgu bydgosko- szubińsko- inowrocławsko- strzelińskim zwyciężył narodowy liberał pozasłużbowy asesor sądowy dr. Levy otrzymawszy 311 głosów. Ks. prałat Laubitz, Polak, otrzymał tylko 238 głosów. Wybrany zatem Niemiec. Okręg ten zastępował od roku 1908 radca ministeryalny Lusensky, narodowy liberał, który otrzymał wówczas 338 głosów

ROZWIĄZANIE PARLAMENTU.

Berlin. Formalne rozwiąz[illegible] parlamentu nastąpi — jak słychać — [illegible] dni po ukończeniu sesyi jesiennej parlamentarnej.

Z REWOLUCYI CHIŃSKIEJ.

Londyn. Dziennikowi londyńskiemu „Daily Mail" z Pekinu donoszą, że rokoszanie otoczyli wojska rządowe i zabrali kasę wojskową, w której znajdowało się 4 miliony 5 set tysięcy marek.

Wiedeń. Z Szanghaju donoszą, że dwór cesarski uszedł z Pekinu.

OD REDAKCYI.

Panu Wujkowi w Hochlarmark. Będzie w przyszłym numerze.

POSTBESTELLUNGSFORMULAR.

Ich bestelle hiermit bei dem Kaiserlichen Postamt ein Exemplar der Zeitung „Wiarus Polski" aus Bochum (Zeitungspreisliste f. 1911 Seite 559) für November u. Dezember 1911 und zahle an Abonnement und Bestellgeld 1,48 Mk.

Obige 1,48 Mk. erhalten zu haben bescheinigt.

. . . . . den . . . 191[illegible]

Kaiserl. Postamt

POSTBESTELLUNGSFORMULAR.

Ich bestelle hiermit bei dem Kaiserlichen Postamt ein Exmplar der Zeitung „Wiarus Polski" (Zeitungspreisliste für 1911 Seite 559) aus Bochum für November, Dezember 1911 und zahle an Abonnement und Bestellgeld 1,48 Mk

Obige 1,48 Mk. erhalten zu haben bescheinigt.

den [illegible] 191[illegible]

Kaiserl. Postamt.

1.95 Löwenstein'a 95 f. dni oddziałowe 2.95

Niechaj nikt nie zaniecha tej okazyi, kupić dobry towar za tanie pieniądze.

Damskie koszule	barchan i szyffon	tylko	95	Spódnice	eleganckie	tylko	1.95
Damskie kaftaniki	kolorowe i białe	tylko	95	Halki sukienne		tylko	1.95
Damskie majtki	białe i kolorowe	tylko	95	Firany	białe i krem. 1.95	Kołdry	watłowe 1.95
Damskie pończochy	czarne wełn.	tylko	95	Poduszka	z 2 funt. pierza 1.95	Pierze	darte biał. 1.95
Sznurówki ciepłe		tylko	95	Kołdry jaquardowe			1.95
Damskie fartuchy		tylko	95	Ubiorki dla chłopców			2.95
Fartuchy	dla dziewcząt z rękawami od 45—70 cm.	tylko	95	Sukienki	czysta wełna 2.95	Rolosy	2.95
Fartuchy dla chłopców	2 sztuki	tylko	95	Materya	na suknie dom. 6 m. 2.95	Poszwa	z pod. 2.95
Sukienki z falbaną	barchanowe	tylko	95	Spodnie dla panów		tylko	2.95
Damskie bluzki	ładne desenie	tylko	95	Kołdry watowane		tylko	2.95
Zarzutki	ładne kolory	tylko	95				
Resztki	3 m. bawełniane tlaneli	tylko	95				
Resztki	półbielony barchan	tylko	95				
Resztki	3 m. szarej mocnej podszewki	tylko	95				
Płótna	na koszule 3 m.	tylko	95				
Na ręczniki	ładne paski, 3 metry	tylko	95				

Ręczniki	ozdobnie wyszywane		95
Obrusy	sukienne, czerwone i zielone		95
Obrusy	na komodę, białe i czerwone		95
Manszester		tylko	95
Skarpetki	2 p; dobry towar		95
Ręczniki	do kopalni, duże,	2 sztuki	95
Cerata	1 i ćwierć m.		95
Kołdra do spania			95
Prześcieradła	białe i kolorowe		95
Pieluszki		2 sztuki	95
Koszulki	dla niemowląt	6 sztuk	95
Jaczki	dla niemowląt	4 sztuki	95
Haft	sztuka 4 i pół metra, dobry towar		95
Ręczniki kąpielowe			95
Paski aksamitne	dóbre		95
Poszewki	przeszywane z haftem		95

Gebr. Löwenstein

Herne

ul. Dworcowa 12 narożnik Mont-Cenisstr.

Polska usługa! Polska usługa!

Chustki pluszowe, wszystkie kolory w ogromnym wyborze po cenach kościańskich.

W niedzielę, dnia 29-go bm. jest nasz interes otwarty do godziny 7-mej wieczorem.

Modna garderoba

dla panów i chłopców.

Ulstry i paletoty dla panów — 12 mk.
najnowsze kolory jedno i dwurzędowe fasony, znakomicie wykonane
38.—, 32.—, 26.—, 18.—

Ulstry i paletoty dla młodzieńców — 7 mk.
jedno i dwurzędowe formy, piękne ciemne i średnio szare i brązowe kolory
28.—, 24.—, 19.—, 15.—, 12.—

Ulstry i paletoty dla chłopców — 2.95 mk.
kolorowe, granatowe i wzorzyste z haftem i bez, bardzo dobra jakość
15.—, 12.—, 9.—, 6.50 4.50,

Ubrania dla panów — 14 mk.
jedno i dwurzędowe, dobre materye, najlepsze wykonanie
38.—, 32.—, 29.—, 25.—, 19.—

Ubrania dla młodzieńców — 9.50 mk.
znakomite materye, najlepsze wykonanie
28.—, 21.—, 16.—, 12.—

Ubrania dla chłopców — 2.25 mk.
formy bluzkowe i marynarkowe najnowsze materye, olbrzymi wybór
12.—, 10.—, 8.—, 6.50, 5.—, 3.50

Ubrania manszestrowe — 3.75 mk.
nadzwyczaj mocne do szkoły, tylko znakomita jakość
11.—, 9.50, 8.—, 6.50, 4.75

Kapoty dla panów i chłopców
mam w wielkim wyborze dla każdego wieku na składzie
ogromnie tanio.

Konfekcya damska w wielkim wyborze.

Ph. Aronheim :: Castrop

Wittenerstr. 16, naprzeciw kościoła ewangielickiego.

4672.

Agentury „Wiarusa Polskiego" „Ojczyzny" i „Tygodnika Maryańskiego"

w Wanne.

Ekspedycya **Leon Rögalli** Przyjmowanie ogłoszeń

ulica Karlstrasse nr. 14

Gzytelnia ludowa Salon fryzerski Cygara i papierosy

co niedz. i czwartek od 10—12

Obrona prawna Zjednoczenia Zawodowego Polskiego

co poniedziałek i czwartek od 10—11 i ½5—½6

Fr. Mielcarek	**Wojc. Idziak**	**Wojc. Szczurny**	**Stan. Płonka**
skład towarów kolonialnych, łokciowych i aptekarskich	skład towarów kolonialnych	skład towarów kolonialnych	skład towarów kolonialnych
ul. Hofstr. nr. 91	ulica Bergstrasse 23	ulica Göbenstr. 88	ulica Wilhelmstr. 36
L. Łagodzki	**Jan Gronostaj**	**Al. Twardzik**	**W. Buliński**
skład towarów kolonialnych	skład towarów kolonialnych i łokciowych	skład towarów kolonialnych	skład warzywa, perek i węgla
ulica Horststr. 20.	ulica Karlstrasse 43	Unserfritz, Bruchstr. 9	ulica Feldstrasse 142
Jan Brzechwa	**H. Grześkowiak**	**Br. Roszak**	**J. Kościelny**
magiel najlepszego systemu	zegarmistrz polski	jedyny polski skład obuwia	księgarnia, opr. obrazów
Herzogstr. nr. 10	ul. Dworcowa 188	ul. Dworcowa 161	ul. Dworcowa 86

Wydawca Jan Brejski w Bochum — Odpowiedzialny za redakcyę Paweł Dykta w Bochum. — Drukiem „Wiarusa Polskiego" w Bochum.

Dodatek do nr. 249 Wiarusa Polskiego

Bochum na sobotę, dnia 28 października 1911.

Podziękowanie.

Wszystkim krewnym, znajomym i Towarzystwom: Tow. św. Wawrzyńca, kołu śpiewu Halka, Bractwu Różańcowemu, za złożone nam z powodu naszego srebrnego wesela życzenia i podarki

Bóg zapłać!

Antoni i Julianna Walkowiakowie.

2000 mk.

na 9 procent i zupełną pewność na krótki czas pragnie pożyczyć kupiec. 4700

Oferty pod M. M. 1000 postlagernd Bochum.

Potrzebny od zaraz na stałe zatrudnienie

czel. piekarski

dzielny w swym zawodzie.

Ludw. Misiaczyk
mistrz piekarski
Wanne, ul. Hofstrasse

Tow. gimnastyczne Sokół w Dortmund I. donosi swym członkom, iż przyszłe walne zebranie odbędzie się dnia 29 października, o godz. 1½ w lokalu p. Tobina. Na porządku obrad bardzo ważne sprawy. O liczny udział członków prosi (1)
Czołem! **Wydział.**

Tow. św. Józefa w Westerholt-Langenb. donosi swym członkom i Rodakom, że będzie u nas ksiądz polski od 27 do 29 października. Od piątku począwszy sposobność do spowiedzi św. do soboty rana dla niewiast. W sobotę po poł. spowiedź dla mężczyzn. W niedzielę rano o godz. 8¼ Msza św. z polskim śpiewem i kazaniem. Towarzystwa katolickie z Westerhold i Langebochum przystępują podczas tej Mszy św. wspólnie do Komunii św. Po poł. o godz. ½2 odbędzie się nabożeństwo z kazaniem. O liczny udział się uprasza (1) **Zarząd.**

Tow. „Oświata" w Oberhausen-Lirich podaje swym członkom do wiadomości, że nadzwyczajne zebranie odbędzie się w niedzielę, dnia 29 października o godz. 11 przed południem na sali p. Krügera, przy Duisburgerstr., Z powodu, że ważne sprawy, przeto o liczny udział członków się uprasza. **Zarząd.**

Towarz. wyborcze w Luetgendortmud. Zebranie odbędzie się w niedzielę dnia 29 bm. o godz. 4 po poł. na sali p. Buschkampa. Na zebranie przybędzie wskutek zaproszenia p. M. Kwiatkowski z Herne Członkowie koniecznie muszą się okazać kartą legitymacyjną. O liczny udział członków z żonami prosi **Zarząd.**

Towarzystwo „Jedność" Langendreer obchodzi w niedzielę, dnia 29 bm. swą 26 rocznicę w zamkniętem kole, na którą wszystkich zaproszonych członków z rodzinami i wszystkich zaproszonych gości jeszcze raz się zaprasza. Program uroczystości jest następujący: Po poł. o godz. 4 odprawione będzie nabożeństwo na intencye tow. i kazanie. Po nabożeństwie udamy się na salę p. Woermana. Do godz. 7 będzie koncert. O godz. 7 rozpocznie się teatr: „Kominiarz i młynarz" czyli wieża zawalona. Po teatrze zabawa z tańcami. W wolnych chwilach rozmaite deklamacye i przemowy.
UWAGA: Podajemy zarazem do wiadomości wszstkim członkom i rodakom w Langendreer i okolicy, iż przybędzie do nas już w sobotę po poł. o g 2 polski spowiednik i będzie słuchał spowiedzi po poł. W niedzielę rano o ½7 będzie Msza św. z polskm śpiewem, potem znów sposobność do spowiedzi św. Uprasza się wszystkich członków i Rodaków, aby jaknajliczniej z tego korzystali. **Zarząd.**

Towarzystwo wyborcze w Castrop. W niedzielę, 29 bm. odbędzie się nadzwyczajnej zebranie o godz. 4 po poł. na sali p. Purcla. Na porządku obrad sprawy wyborów do rady miasta, które odbędą się prawdopodobnie w listopadzie, zatem prosi się członków oraz zaproszonych gości o liczne i punktual. przybycie. Sprawa przyszłych wyborów powinna każdego zamieszkałego Polaka w Castrop bardzo zajmować. Mówca przybędzie od „Wiarusa Polskiego". (1) **Zarząd.**

Tow. wyborcze w Gelsenkirchen. W niedzielę, 29 bm. o godz. 3 po poł. w lokalu p. Jansen Oststr. odbędzie się zebranie nadzwyczajne. Na porządku dziennym obór kandydatów do dozoru kościoła w parafii Schalke. (1) **Zarząd.**

Baczność Druhowie w Oberhausen! W niedzielę, dnia 29 bm. odbędzie się zebranie „Z. Z. P." Oddziału górników o godzinie 2 po poł. na sali p. Flesza. Z powodu ważnych spraw prosi się członków o liczny udział. (1) **Zarząd.**

Tow. św. Stanisława Kostki w Caternberg. Z powodu przeszkód zebranie nieodbędzie się 29 bm., lecz 1 listopada o godz. 3 po poł. Zarazem nadmieniamy, iż w dniu 12 listopada urządza Tow obchód patrona w zamkniętem kółku na kóry zaproszono mówcę z Bochum. O liczny udział w zebraniu i w obchodzie prosi (2) **Zarząd.**

Towarzystwo św. Wojciecha w Laer. Kwartalne walne zebranie odbędzie się w niedzielę 29 bm. o godz. 2 po poł. na sali posiedzeń. Rewizorowie kasy i zarząd zechcą się zebrać zaraz posumie. O liczny udział prosi (1) **Zarząd.**

Tow. św. Michała w Recklinghausen-Süd. podaje swym członkom do wiadomości, iż we wtorek 31 bm po poł. od godz. 3 i w święto Wszystkich Świętych od godz. 6 rano przystępujemy do spowiedzi św. W środę w święto Wszystkich Świętych rano na polskiej Mszy św. o godz. 8 i pół przystępujemy wspólnie pod chorągwią do Komunii św. Członkowie winni się wszyscy kompletnie stawić w czapkach i oznakach towarzyskich. O liczny udział i punktualność wszystkich członków się uprasza (1) **Zarząd.**

Tow. „Gwiazda Jedności" w Osterfeld urządza w niedzielę, dnia 29 bm. na wielkiej sali p. Husemanna wielkie przedstawienie obrazów świetlanych. Początek o godz. 5 i pół wieczorem. Przedstawiane będą: sceny z życia, humorystyczne, dramatyczne krajobrazy, widoki sławnych miast itd. Spodziewamy się, iż Szan. Druhowie wraz z rodzinami na tak przyjemną a godziwą rozrywkę przybyć raczą, tem więcej, że wstępne jest bardzo niskie. Pozdrawiamy naszem hasłem: Cześć pieśni! (1) **Zarząd.**

Towarzystwo św. Barbary w Brauck podaje do wiadomości, iż w poniedziałek 30 bm. przybędzie polski ksiądz i zabawi aż do czwartku 2 listopada. Porządek nabożeństw: W poniedziałek wieczorem o godz. 6 kazanie, we wtorek rano o 8 i pół wspólna Komunia Bractwa Różańcowego i cały dzień sposobność do spowiedzi, w środę o 7 i pół rano wspólna Komunia św. Towarzystw polsko katolickich. Po południu o godz. 3¼ procesya na cmentarz a potem polskie kazanie, w czwartek Msza św. żałobna z kazaniem i śpiewem polskim. Uprasza się szan. rodaków, iżby skorzystali ze sposobności i jak najliczniejszy udział wzięli w tych nabożeństwach. (1) **Ludwik Walecki.**

Tow. błog. Bronisławy w Wiemelhausen podaje do wiadomości, członkom także zaproszonym rodakom, że w niedzielę, 29 bm. urządzamy 16 rocznicę w zamkniętem kole na sali p. Heiermanna w Wiemelhausen zaraz przy aptece. Członkowie powinni się stawić na sali zebrań o 1 i pół, dla tego, aby brać udział z chorągwią w nabożeństwie pol. Po nabożeństwie powrót na salę, gdzie się odbędzie dalsza uroczystość. O liczny udział członków i zaproszonych gości prosi (1) **Zarząd.**

Spółka Spożywcza „Wzajemna Pomoc" (Gegenseitige Hilfe) w Herne II. donosi swym członkom, iż roczne walne zebranie odbędzie się dnia 29 października o godz. 4 po południu u p. Lochthoffa. Na porządku dziennym przedłożenie bilansu. (1)
Rada nadzorcza: Wojciech Pawlicki.
Zarząd: Jan Nowak, Wal. Piskorski.

Tow. polsko-kat. młodzieży p. wezw. św. Kazimierza w Dortmundzie. W niedzielę, dnia 29 bm. odbędzie się zebranie przed poł. o godz. 10 w lokalu „Reichskrone" (dawniej Kaźmierczak. Na porządku dziennym bardzo ważne sprawy. O liczny udział członków prosi (1)
J. Kwiatkowski, przew.

Filia „Zjednoczenia Zaw. Pol." w Witten. Przyszłe zebranie odbędzie się 29 bm. na sali p. Schuette Hauptstr. 65. Początek o godz. 4 po poł. Punktualne i liczne stawienie się członków jest pożądane, gdyż przyjdą ważne sprawy pod obrady. Goście zaproszeni mile widziani. Referent zamiejscowy. (1) **Zarząd.**

Zjednoczenie Zawodowe Polskie w Brauk donosi szan. druhom, iż dnia 29 października o godz. 11 przed poł. odbędzie się nadzwyczajne zebranie, na które przybędzie referent z biura. Ponieważ są ważne spraw do załatwienia, przeto udział wszystkich druhów pożądany. (1)

Baczność członkowie Zjednoczenia Zaw. Polsk. w Rotthausen. W obwodzie męża zaufania dh. Sosińskiego urządzają członkowie zamkniętą zabawę w niedzielę, dnia 29 października br. na sali p. Beerlage, ulica auf der Ruhe. Początek o godz. 3 po południu. Muzyka na dudach. Kto by chciał być na muzyce gdzie dudki grają, a nie jest członkiem Zjedn. Zaw. Polsk., to się musi najprzód na członka zapisać, bo inaczej nie ma wstępu na zabawę. Zapisać się można u dh. Sosińskiego, męża zaufania. O liczny udział prosi **Prezes.**

Towarzystwo św. Rodziny w Scherlebeck W niedzielę 29 bm. po poł. o godz. 3½ odbędzie się kwartalne walne zebranie. O liczny udział członków i punktualne stawienie się prosi **Zarząd.**
UWAGA: Zarząd i rewizorowie kasy winni się stawić o godz. 2. **Przewod.**

Koło śpiewu „Jedność" w Wanne Unser-Fritz. Walne zebranie odbędzie się w niedzielę 29 bm. o godz. 2 po poł. w lokalu p. Luwe przy ul. Dorstenerstr. Uprasza się członków zaległych 3 miesiące ze składkami, ażeby się uiścili ponieważ w przeciwnym razie nie mają prawa do głosowania. Liczny udział pożądany. **Zarząd.**
i rewizorowie kasy winni się zebrać o g. 1 po poł. (2) **Zarząd.**

Bractwo różańca św. w Berge-Borbeck obchodzi w niedzielę, dnia 29 bm. poświęcenie chorągwi na wielkej sali p. Westhoffa Hochstr. 47 w Berge-Borbeck (przystanek kolei oraz tramwaju). Po południu od godziny 1 do 3 przyjmowanie obcych Bractw i Towarzystw, o godz. 3 i pół wymarsz do kościoła na polskie nabożeństwo, połączone z poświęceniem chorągwi bractwa. Po poświęceniu powrót na salę, gdzie się odbędzie koncert i dalsza uroczystość. O godz. 7 i pół wieczorem przedstawienie amatorskie p. t. „Surdut i Siermięga". Piękna sztuka ludowa w III aktach ze śpiewami i tańcami przez Gutowskiego. Program przy wstępie. Staraniem naszego Bractwa będzie a by dzień poświęcenia chorągwi jak najwspanialej wypadł. (3) **Zarząd.**

Towarzystwo św. Józefa w Bochum VI. na ulicy Kastropskiej.

Szanownym Rodakom i Towarzystwom polskim na obczyznie donosimy, iż w niedzielę, dnia 29 października odbędzie się

uroczystość poświęceniach chorągwi.

Program: Przyjmowanie towarzystw od 2 do 4 w lokalu p. Brunsa, ul. Kastroperstr. 218, (za strzelnicą w Bochum, a w pobliżu kościoła św. Krzyża). Od Bochum i od Gerthe-Kastrop można dojechać koleją elektryczną. 2) O godz. 4 pochód z muzyką do kościoła na nabożeństwo polskie. Tamże polskie kazanie i poświęcenie chorągwi. 3)Po powrocie na salę koncert, świetlane obrazy, bardzo piękne itd.

Wszystkich Rodaków oraz zaproszone Towarzystwa, jako też i te, których dla braku adresów nie zaprosiliśmy, niniejszem przez gazetę serdecznie zapraszamy. — Uroczystość będzie otwarta. — O liczny udział prosi **Zarząd.**

Towarzystwo św. Jadwigi w Gerthe. Miesięczne zebranie odbędzie się w niedzielę dnia 29 bm. w południe o godz. 12.
UWAGA: Zaraz po zebraniu jest wymarsz na uroczystość poświęcenia chorągwi Tow. św. Józefa w Bochum VI. O liczny udział prosi **Zarząd.**

Skorowidz zebrań.

W niedzielę, dnia 29 października.

Recklinghausen. Serca Jezusowego o 4.
Wanne-Z. Św. Stanisława o wpół do 12.
Gladbeck. Wyborcze o 2 u Droeghoffa, Kaiserstr. 5.
Bochum. Halka, lekcye co wtorek o wieczorem w „Hotel zum Römer" ulic Alejowa.
Holsterhausen. Św. Barbary o 1.
Hochemmerich. Św. Tadeusza o 2. Mam założyć Bractwo.
Gelsenkirchen-Bulmke. Św. Grzegorza 2 u Wielego, Wannerstr.
Duisburg-Beck. Św. Walentego, zabaw u Spickermanna,
Bruckhausen II. Św. Józefa o 1 u Niessena.
Bant-Wilhelmshaven. Św. Wojciecha o u Lipowczyka, Neue Wilhelmshavene strasse 40.
Bruckhausen II. Św. Wojciecha o 1 u Nissena.
Bruckhausen II. Słowik, lekcye śpiew kościelnego co niedzielę o 10 przed po u Schweinsberga.
Dortmund. Sokół I. o wpół do 2 u Tobina
Baukau. Gwiazda Szczęścia o 9 rano Sehrbrucha.
Kolonia n. R. Jedność, obchhód 18 rocznicy u Kirscha, Eigelstein 51.
Kamen. Św. Wojciecha, zebranie.
Kilonia. Sokół o 9, Gesellschaftshaus Preusserstr. 17.
Hörde. Św. Walentego o 4 w domu czeladzi kat.
Hilden. Św. Jakóba o wpół do 9.
Langendrer. Jedność, rocznica po nab. po o 4 g. u Woermanna.
Oberhausen-Lirich. „Oświata" o 11 przed poł. u Kruegera ,ul. Duisburgerstr.
Luetgendortmund. Wyborcze o 4 u Buschkampa.
Laar. Św. Wojciecha o 2. Zarząd i rewizorzy po sumie.
Oberhausen. Filia górników o 2 u Flescha.
Gelsenkirchen. Wyborcze o 3 u Jansena.
Dortmund. Młodzieży św. Kazimierza o 10 w „Reichskrone".
Witten. Zjednoczenie o 4 u Schütte'go, Hauptstr.
Scherlebeck. Św. Rodziny o 3½; zarząd i rew. o 2
Osterfeld. Bractwo o 4 u Hussemanna.
Hochlarmark I św. Józefa o 3, zarząd i rew. o 1.
Gelsenkirchen-Bismarck. Św. Jacka o 4, zarządu i rew. o 9½.
Weitmar. Echo o 11½.
Gerthe. Św. Jadwigi o 12.
Wiescherhöfen. Wyborcze o 2 u Wendta.
Bochum VI. Św. Józefa o 4 nabożeństwo i poświęcenie chorągwi. Zabawa u p. Brunsa.
Berge-Borbeck. Bractwo o 3 poświęcenie chorągwi, Zabawa u Westhoffa, Hochstr.
Düsseldorf. Wiec o 2 u Vöpla, Kölnerstr. 252.
Linden-Ruhr. Św .Wacława rocznica o 4 u Schillera.
Kastrop. Wyborcze o 4 u Purcla.
Röhlinghausen. Wyborcze o 4 u Horstmanna.
Dortmund. Wyborcze II o 2 u Mowika.
Herne. Wyborcze o 10 u Baka, ul. Nowa.
Recklinghausen. Wyborcze o 5 u Kowalczyka.
Dortmund. Śś. Piotra i Pawła o 5 u p. Marksa, Kesselstr. 51.
Oberstyrum. Sokół o 4 u Antropa.
Frintrop. Zjednoczenie zabawa o 4.
Wetter. Bractwo o 3½ nabożeństwo, potem zebranie.
Wanne-Unserfritz. „Jedność" o 2 u Luwe'go ul. Dorstenerstr.
Recklinghausen-S. Św. Barbary o 3 u p. Kowalczyka rocznica.

W środę 1 listopada.

Rotthausen. „Sokół" o 3 po poł.
Holthausen. „Oświata" o 4.
Brauck. Wyborcze o 11 przed poł. u Kamphove, ul. Horsterstr.

W miejsce kart.
Zaręczeni
kupują kompl. urządzenia mieszkań u
S. Frischer
Oberhausen
Markstr. 126.
Spłata dozwolona.
4651

Ubrania, paletoty, ulstry

dla panów, chłopców i młodzieńców

jako też **obuwie i garderobę zawodową** kupuje się tanio i dobrze u

BRACI GOLDBLUM

Schalkerstr. 160 **Gelsenkirchen-Schalke** Schalkerstr. 160

Zupełnie darmo!

Gramofon,

wartości 35 marek dla tego, kto natrupi 10 płyt dostarczonych, za 5-cio grających najnowszych i najpiękniejszych walcli, śpiewy, humorystyczne rozmowy itd. Najtańsza okazya, nigdzie indziej za tak małe pieniądze nie do dostania.

Nie do uwierzenia!

Illustrow. cennik na fisharmonie, zegarki, instrumenta muzykalne, cygary itd. wysyłam każdemu!

DER WIENER „ESTHER"

L. Wolk, Bochum

BACZNOŚĆ!

Nowe i potrzebowane paletoty, ubiory i pojedyńcze spodnie obuwie, meble, zegarki, łańcuszki, obrączki i wszelkie robotnicze rzeczy w wielkim wyborze i po bardzo nizkich cenach. 4641

Partyjny i stary handel

Horst Emscher, Essenerstrasse 28.

Wędzona okrasa

nadal, twarda, tłusta i przerosła, funt 68 fen. Za zal. 9 funtów wysyłam.

Aleks Straszewski, Hamburg 33

Baczność!

Interes kolonialny

z maglą, z powodu choroby tanio do sprzedania. 4704

Antonina Wawrzyniak
Bochum, Maxstr. 5.

Czeladnik

krawiecki

wprawny także na damskie kostyumy znajdzie stałe zatrudn.

Józef Właźlinski
Gerthe, Lothringer 85.

Ch. Nussbaum

Handel starzyzny i partyjny.
Gelsenkirchen
Vereinsstr. 44 narożnik Arminstr5. 407

Swój do swego!

Piece

do gotowania i ogrzewania we wielkim wyborze jak też wszelkie inne kuchenne rzeczy po bardzo tanich cenach poleca

Arnold Hönerbach
skład żelaza 4703
Habinghorst Kurzestrasse nr. 2.

Dom „Hansa"

wina dla chorych

w znakomitej jakości. — Specyalny gatunek

zdrowotne wino słodkie

wielka butelka 95 fen.

Sherry

Patra podobne do wina port. wielka but. 1.35 mk. Dalej polecam wszystkie krajowe i zagraniczne wina, szampany i likiery.

Th. Höwing, Bochum,

Kortumstr. Specyalny interes delikatesów
4703 Telefon 57, 1394.

Baczność Rodacy w Bottrop i okolicy. Szan. Rodakom z Bottrop i okolicy podaję do wiadomości, iż p. Stanisław Nadolski w Bottrop, Prosper ulica 23. przejął odemnie

zastępstwo

wszelkich prac w zakres obraźnictwa wchodzących jak: oprawy obrazów, wianków, wiązarków itd; które tylko w polskim zakładzie będą wykouane pod gwarancyą szczelnie od kurzu i tanio. Polecam się pamięci Szanownych Rodaków. **Fabryka ram i oprawa obrazów** pędzona siłą elektryczną. Rodacy popierajcie pazemysł polski. 4401

Braci Czajkowskich
Hamborn, Emscherstrasse numer 68.

Restauracya

Piotr Möller, Oberhausen
Roonstrasse nr. 6. 4375

Lokal posiedzeń Zjedn. Zaw. Polsk. i polskiego tow. wyborczego poleca codziennie **świeże muszle jakoteż zimne i ciepłe potrawy** w każdej porze dnia, dobrze pielęgnowane **piwa i wódki żytniówka litr 1·00 i 1·20** Likiery, papierosy, i cygara z polskich fabryk.

— Dla rodaków na obczyźnie. —

Bank Ludowy E. G. m. u. H. w Pelplinie

przyjmuje depozyta (oszczędności) po **4 procent** na każdorazowe wypowiedzenie. Portorya od przesłanej gotówki jako i książeczki : : : depozytowej ponosi Bank. : : :

Adres poczt.: **Bank Ludowy Pelplin Westpr.**

ZARZĄD:

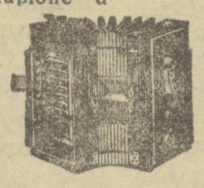
Ks. dziekan dr. Wolszlegier. T. Sikorski
B. Schandrach.

Dziś każdy Polak

i katolik powinien mieć katalog **Strzeleckiego.** W żadnej fabryce na świecie nie kupi Pan tak tanio obrączków ślubnych, zegarków, skrzypiec. harmonik, klarnetów, fonografów, kołowców, jak u Strzeleckiego. Zegarek lub broszkę kupione u Strzeleckiego, odbierze P. ze swoją własną fotogr. lub na życzenie z obraz. ojca, matki, siostry brata lub narzeczonej, albo z wizerunkiem swego patrona. :-: Katalog darmo.

2503 Adres: **Józef Strzelecki, Mogilno i. Posen.**

? Żujecie ?

Doświadczenie okazuje, że

Nordstift

tabaka do żucia jest najlepszą.

4554 Otrzymać można wszędzie.

Athenstädt & Bachrodt, Nordhausen.

Fundusze Rezerwowe: przeszło pół miliona mk.

Kapitał zakład.: 4 miliony mk.

Bank Ziemski

Tow. Akcyjne w Poznaniu, ul. Wiktoryi nr. 2 przyjmuje na procent kapitały i drobne oszczędności, płacąc obecnie

za rocznem wypowiedzeniem			**4 i pół proc.**
„ półroczn.	**„**	**„**	**4 i ćwierć p.**
„ kwartaln.	**„**	**„**	**4 procent.**
„ trzydniow.	**„**	**„**	**3 i pół. proc.**

Oprocentowanie większych sum według umowy. Procenta oblicza się od dnia wpłaty. Przesyłki pocztą adresować należy tylko:

BANK ZIEMSKI — Posen

Telefon nr. 648. (4272) Telefon nr. 648.

Kapitał zakład.: 4 miliony mk.

Fundusze Rezerwowe: przeszło pół miliona mk.

Baczność! 12 nagród! Baczność!

W piątek, sobotę i niedzielę wielkie strzelanie o nagrody w lokalu gościnnego

P. Möllera, Oberhausen, Roonstr. nr. 6.

I nagroda	20 mk.	w gotówce
II nagroda	15 mk.	w gotówce
III nagroda	10 mk.	w gotówce

Reszta nagród utworzona jest z zajęcy. W piątek i w sobotę nagrody po 5 mk. Na to strzelanie, które sam urządzam i które przeprowadzę rzetelnie, najuprzejmiej zapraszam. 4701

H. Möller.

Chcesz Pan być fotografowany u polskiego fotografa?

Także i Towarzystwom mającym zamiar się dać **fotografować** przypominam, iż polski fotograf który wykonuje **Tow. obrazy i pocztówki** znajduje się 3725

w Recklinghausen - Süd

:-: Marienstrasse numer 15 :-:

Z poważaniem

Ig. Maciejak.

W niedzielę są składy do 7 wieczorem otwarte.

Ulstry

paletoty

ubrania

dla panów, młodzieńców i chłopców

kupuje się najlepiej i najtaniej u

HETTLAGE

Recklinghausen

Breitestr. 21|23 Breitestr. 21|23

W niedzielę cały dzień otwarte.

Friedr. Ruwe, Eickel w Westf.

Fabryka chleba i młyn.
Codziennie świeże wszelkie gatunki chleba.
Specyalność:

Westfalski strucel gospodarski
la chleb oynhauzeński

Artykuły pastewne jak mąka jęczmienna, kleik gruba mąka w bardzo dobrej jakości stale na składzie. Zamówienia przyjmują moi odstawcy chleba.

Baczność!

Najstarszy interes piwa w Marxloh, oraz handel napojów bezalkoholowych połączony z interesem spedytorskim jest z powodu choroby właściciela od zaraz na sprzedaż. 4635

W. Szymański, Marxloh

Schwelgenerstr. 13 Schwelgenerstr. 13

Obrączki ślubne

w każd. fasonie i wadze w wielkim wyborze po cenach natańszych.

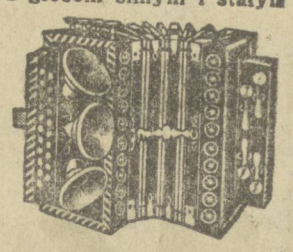
Heinrich Gräwe

4602 **BOCHUM**
Hochstrasse nr. 20

Tylko 5½ mk.

kosztują nasze 1 rzędowe
harmoniki koncertowe
z głosem silnym i stałym

Niemiecki patent państwowy.

Bez konkurencyi.

Tylko 10 mk. kosztuje ten sam instrument 2 rzędowy, jak rycina. 3 wielkie trąbki odgłosowe 1 i pół mk. więcej. Ządźjcie natychmiast nowego illustr. katalogu na instrumenta muzyczne darmo i franko. Zdziwicie się.

Müchler & Comp.

fabryka harmonik I. rzęd. Neuenrade 326
i. Westfalen. 4451

Obrączki ślubne

marki A. R.

marki A. R.

nie łamią się, nie pękają.

Sprzedaję tylko podług wagi.

Adolf Rave

Bochum, Bongardstrasse 28.

Licht-Spiel-Haus
„ZUR FLORA"

(W. Marzina) **Wanne** (W. Marzina).

Teatr żywych fotografii.

Zwiedzający kinematograf Licht-Spiel-Haus mają wolny wstęp do ogrodu i na koncert.

PROGRAM:
od 28—30 października 1911 roku.

Sensacya! Sensacya!

Maniuś. Niewiasta z ludu.

Dramat w 3 aktach. Przedstawienie trwa 1 godzinę.

Polowanie na bawoły i słonie.
Interesujące zdjęcie z natury.

Powabna słomiana wdówka humorysty.

Małpa Naukiego humorysty.

Dowcipy lejtnanckie

Wkładki.

4232

Tanie czeskie pierze!

1 funt szarego, dobrze dartego 1 mk. Ia półbiałego 1.80 mk., białego z puchem 1.70 mk. 1.90 mk., śnieżno białego najlepszego 2.70 mk. 3.40 mk.; **1 funt** pierza białego z puchem, niedartego 2.— mk. 2.80 mk. Najlepszego (Kaiserrupf) 2.50 mk. 3.— mk. Wysyłka bez cła za zaliczką od 10 funtów franko. Wymiana dozwolona. Za nieodpowiadające zwracam pieniądze. Cennik obszerny darmo.

S. Benisch w Deschenitz No. 972 (Böhmen).

Baczność!

Wielkie zniżenie cen. 4582

Ponieważ w tym tygodniu zakupiłem 60 świn, dlatego jestem zmuszony sprzedawać mięso po znacznie zniżonej cenie.

Mięso przerosłe, Okrasa lub szynka } za funt po 70 fen.
Kotlet „ 80 fen.

Mistrz rzeźnicki Killisch, Gerthe obok apteki.

Jan Nowak krawiec męzki Oberhausen

ul. Mühlheimerstr. 60 — naprzeciw kościoła Najśw. M. P. — telefon 917

UBRANIA wykonuję na miarę pod gwarancyą za dobre przyleganie po jak najtańszych cenach. — Na życzenie przychodzę z wzorami w dom. 4645

Wiele pieniędzy

każdy kupiec i przemysłowiec polecając swe towary we „Wiarusie Polskim"

zarobić może

gdyż pozyska licznych now. odbiorców

Wszelkie druki

po cenach umiarkowanych wykonuje

„Wiarus Polski".
Bochum.

Kto chce w tak ciężkich czasach wiele zaoszczędzić, ten niechaj spieszy

tylko do

Alojzego Hampla, Oberhausen, Friedr.-Karlstr. narożnik 27

U Hampla kupuje się najlepiej i najtaniej. Hampel poleca wielki wybór materyałów łokciowych, bielizny. Całkowite wyprawy
Polskie jedwabie na ubiory. Polskie chustki jedwabne i pluszowe, fartuchy, pierze darte i t. d.

Gotowe ubrania dla panów i chłopców. Gard. robotnicza.

Specyalność: Wielki skład sukna. — Ubrania podług miary — wykonuje we własnym warsztacie, pod gwarancyą dobrego przylegania. Odbiorcom zamiejscowym zwracam koszta podróży. Rodacy przekonajcie się, a potem sądźcie, gdyż u mnie lepiej kupicie niż u obcych.

Z szacunkiem

A. Hampel.

W niedzielę interes otwarty do 6 wieczorem.

Jedyny tego rodzaju polski interes w Oberhausen i okolicy. Z dworca 3 minuty. Dom odznacza się czerwono-białem napisem.

Spieszcie na

wyprzedaż zupełną

4074

z powodu zwinięcia interesu do

Braci Kaufmann :: Buer

Gdzie kupuje się garderobę dla panów i chłopców najlepiej i najtaniej?

Z powodu mojej znanej zdolności znajduję się w położeniu słusznym wymaganiom kupującej publiczności w zupełnie zadość uczynić.

Nadzwyczaj tanie polecenie:

Ulstry dla panów jedno i dwurzędowe w każej cenie	od	**10—55** mk.
Paletoty dla panów eleganckie nowości	od	**12—60** mk.
Ubrania dla panów jedno- i dwurzędowe	od	**10—60** mk.
Ulstry dla młodzieńców jedno- i dwurzędowe	od	**8—30** mk.
Paletoty dla młodzieńców w każdej cenie	od	**10—40** mk.
Ubrania dla młodzieńców najnowsza moda	od	**10—42** mk.
Płaszczyki dla chłopców najlepsza jakość	od	**3.75-20** mk.
Ubrania dla chłopców z prima kamgarnu i szewiotu na podszewce	od	**4.50-18** mk.
Ubrania Norfolk dla chłopców eleganckie nowości	od	**7—26** mk.

Teodor Nolde Nast. Buer

Hoohstr. 41 właściciel Franz Schulte-Terboven **Hoohstr, 41**

W niedzielę dnia 29 t. m. interes otwarty do godziny 7 wieczorem.

August Gewehr w Wanne Bahnhststr. 97. Bochum, Hellweg 1, Holsterhausen. Art. dla rekrutów podług przepisu. Na całe garnitury **10** procent rabatu.

Altenessen

Ph. Paul fotograf i kinematograf.

Bruckhausen

E. Neuenhoff, piece. pralnie, masz. do sz. Kais. Wilhs. 5a

E. Strehlau, Lehnhofstr. 15. wyprz. z pow. przen. int. na Kais. Wilhelmst. 75. t. cen.

St. Łukowczyk, krawiec męzki, Grünstr. 3.

Bochum

Brinkmann

Największy i najstarszy interes obuwia Ob. Marktstr. 14

Karl Fries, fonografy i płyty, Bergstrasse 8.

A. Müller Hamb. dom inpo. Najt. źródło zakup. wszelk. tow. spożywcz.

W Braukämper Bongardt nar. ulic. vor. Ströttinq Nast. spec. interes w miejscu wina, likiery i wszelkie gatunki win.

Partiewarenhaus, Brückstr. 18. obuw; konf; art rob.

Chr. Droste handel skór Brückstr 23

UNION kołowce, muzyczne apar; polskie płyty (na odpłatę)

H. Kramcher, zegarki i tow. złot. Friedrichst. 20

Brunz rest., Castroperstr. 218

A. Schäfer, zeg. Gr. Beeckstr 17

Pijcie Piwo Schlegel

Wódki, likiery, wina w szklankach, w kubkach i butelkach. A. Janzik, Maarbrückerstr. nr. 12

Zum Wacholderhaus

restauracya i gorzelnia, A. Kappert, Alleestr. 64 poleca la wódka ltr. 80 f; butelki i baczerki w wszel. wiel. na życz.

Humboldt-Drogerie Eugen Schuh

Rob. Rose Victoriastr. 7. Destylacya, wyszynk piwa.

Bottrop

Wielki wybór. Stale 100 kołowców i masz. do szycia na składzie, masz. do prania i wyżdżym. Głów. int. Horsterstr. 88 filie: Essenerst. 3 Kirchhellenst. 3

Siebeck

Ernst Trifferer zegarmistrz Essenerst. 9

August Schmitz, księgarnia Essenerstrasse nr. 23.

Drog. Kniekenberg, pol. usług

Wychodzi 3 razy tygodniowo.

Gdzie będziemy zakupywali?

W domach towarowych, które polecają się w tym spisie źródeł zakupna.

Firmy te polecc. się Szan. czytelnikom

Buer

Löwen Drogerie Wilhelm Leibeck Essenerst. 10b. Polsumerstr. 192. Art. drog; farby, wina, lik; artyk. d. chorych

Casparius, Hochstr. 1. Sprzęty domowe i kuchen. b. tan.

Meble! Meble!

kupicie najl. za got. albo na odpł. tylko w wielk. domu mebli Hilsenrath, Essener Str. 51

Meble! Meble!

Duisburg-Beek-Laar

Strothe, restaur. L. Kaiserstr.

W. Wünsche, restaur. Laar naroż. Arndt i Werthstr

Erkens restauracya i kinematograf Beeck, Kaiserstrasse 217

J. Jansen restauracya Laar a. d. Kirche

W. Paus, restaur. Kaiserstr.

Castrop

Pijcie „Sport" likiery ziołkowe

Essen

Wódki i likiery detalicznie Gustav Korn, Brinkstr. 4 ob. Coloseum p. pl. Kopstadp.

Albert Hünebeck

Grabenstrasse 106.

(przy Viehoferplatz.)

Polska usługa!

Zważać na firmę i numer. Odpłata dozwolona. Warsztat reparacyjny.

Eickel

Engel Drogerya farby i spirytuozy.

S. Baum Ubrania dla panów chłopców i robotn.

Bernh. Frye Dom obuw. tylko Kaiserstr. 1.

Fr. Knop, zegary tow. złotn. piersionki ślubne dobre i tanie.

Klinscha księgarn. właśc. M. C. Wolf oprawa obrazów.

A. Metzler kapelusze czapki parasole laski.

Pijcie Bönnebrucha żytniówkę Eickel.

Eickel II.

Cent. drogerya handel wina

Eving

Spirituosenkummer.

Gladbeck

Wolfslast Kaiserstr. 15 Najtańszy i największy int kolonial.

J. Schwartz meble, trumny Zwecklerstr. 1

Messa dom obuwia

Föhringer, Hochst. nr. 25 kapel. czap; parasole

Zum Adler kapel., czap., bielizna. Renforterstr. 12

Fr. Turowski tapet. farby. Hochstr. 19

Albring Th. tow. żelazne sprzęty domow i kuch. Spec narzędzie i żelastwo do budow. Wyżdżymacz. pral. magle.

Zwillenberg Pol. usługa konfek. dla pań i robotników manufaktur i obuwie.

Schmidtz Drogenhaus

13 Kaiserstrasse 13

Bandaże handel wina.

Otto Glörfeld handel skóry Kaiserstr. 42

Fr. Kerstholt naprzeciw urzęd. gminy

garder. dla pan. i chłopc. wykonan. podług miary.

Gelsenkirchen

J. Pokorski, k. męzki, Nordstr. 45

H. Schiller, t. kol. Bochumerstl 32

W. Hulla, zeg; t. złot. Bochumst. 8

Samplatzki ubiory na miarę Schalkerstr. 50

Ernst Stratmann specyaln. inter masła jaj, kawy, tow. tłuszcz. fil.: Wanne, Eickel, Hessler Rotthaus; Bottrop, Röhling

Dehne & Sopp

Bahofstr. 8 przy Neumarkt, tow. krót; wel; b.

Misiak, h. skór, Bochumer. 116

Hohmann skład skór Kirch str. a. Neumarkt.

Meble kupicie za gotówkę i na odpłatę w Gelsenkirch. najlepiej u

J. Silberpfennig, Nachf.

18 Alter Markt 18

Herten

M. Seidemann, Ewaldstr 4. Dom obuwia i konfekcyi..

B. Muhs sprzęty dom i kuch wszystk. żelastwa.

Hamborn-Marxloh

Arn. Pollmann

poleca sprzęty domowe wszelkiego rodzaju.

Pijcie piwo butelkowe i napoje bezalkoh. **Marxloher Eiswerke G. m. b. H. Neumühl, Piwa browaru Staud era.**

W. Schmidt, kapelusze, parasole, bielizna, Weselerstr. 21

H. Dalinghoff, zegarki, towar. złotnicze, Weselerstr. nr. 28

Towary stalowe i broń, E. Schwarte, Kaiserstrasse 307

Niehsena restaurac. i sala K.-Wihlmstr. 247

Koloński dom obuwia wł. R. Rosenbrok Weseler. 97

Ameryk. dentysta

A. W. Bosüner Weselerstr. 78

Rest. Rosendahl Weselerst. 98.

Karl Deneke handel ryb Kaiser-Wilhelmstr. 250 i Weselerstr. 94.

Dąbrowski Dom obuwia Marienstr. 6.

Gerh. Driesen. skład resztek Hagedorns 45

Adam Sloma, kraw. Bergstr. 2a

A. Hüser skład resztek Kaiser-Wilhst. 302

Warsztat szewski „Sclonia"

Gebr. Jülich Kaiser-Wilh.-str. 248 i Weselerstr. 38.

Ferd. Koch fotograf Kaiser Wilhelmstr. 291

Hülsken rzeźn. Halfmans. 51

W. Schmitz zegarmistrz Rathhausstr. 6.

Herne

Cosmann Bahnhofstrasse 69 kapelusze damsk.

Möllera restaur. Ludwigstr 64

lokal 8 polskich Towarzystw

Langenbach' f. par. Bahnhst. 44

Ludwig Brun

Bahnhofstr. 82, kapelusze męz; biel. parasoli, krawat.

E. Husemann'a

lak błyszczący, farby, olej sic; pend t. v. d. Heydtstr 67

Jos. Zita handel skóry Bahnhofstr. 107

Deutsche-Fahrrad-Industrie miej. sprzed.: v. d. Heydstr 6

Kol. Kosum v. d. Heydtstr. 3 Bahnhofstr. 5.

Padberg hand. skór Bahnhst. 10

Fr. Kraft, fotograf, Bahnhofst. 27

B. Schluckebier, kapel. „ 49

Drogerya Kottsieper hygieniczne artykuły, Bahnhofstrasse 82

Ed. Lobeck, rest. Neustr, 67

H. Pieper, restauracya, Neustr.

Drog. Schillera, Strünckedst 72

Żądajcie wszędzie piwa **Bürgerliches-Brauhaus, Herne.**

Langendreer

Fritz Gerards. Schulst. 21a.

Lütgendortmund

Centralny hotel Specht!

Weinberga tow. Manufaktur.

Wilshaus, cygara i kapelusze

Plazikowski, zegarki, tow. złotn

Gebr. Kaufmann, manufakt.

G. Hösche skład skór Wilhelmstr. 16

Gronenberga skład obuw.

Otto Mess, Kawa i masło

H. Gröne Ww. zeg. tow. złote

C. Siecke meble i piece Oespelerstr. 56

L. Orenz, dom obuwia.

Linden

B. Schiller restauracya Königstr. 61.

Bulmke

Geschw. Giese tow. krótk., biał i wełnia. Ubrania rob. Wannerst. 82 vis à vis kat. k.

S. Kutsch, dom obuwia warsztat reparacyj. Wannerst, 69 u. Bismarkstr. 148.

Marten

Stahlhoff, towary żelazne

Mengede

L. Baum Sohn dom zakupna manufaktur. i konfeck.

Jäger Schuhwarenhaus

Rud. Richter, stroje, tow. białe, krótkie i wełniane.

Emsinghoff tow. manufakt.

Wilh. Stöber zegary, t. złot.

Middendorf drog. pol. likier

A. Drucks piece i kominki, kol. masz. do sz.

Osterfeld

Mendlicki, dom zak. Bahnhofst.

J. B. Gintrowski, fryz „ 14

B Neuheuser, kapel. i parasol.

R. Działoszyński kraw. męz. dob. k. i tan. cen. **Hauptstr. 70**

Gerh. Peters sprzęty dom. Haupstrasse.

Wilh. Kalveram rest. z. Tonhalle Sterkradstr. 34, naj. lokal zabaw. dla urocz. bil. kręg. strzelnie. Pols. likier.

J. Jur krawiec Hauptstr. 61.

Penitka, war. szew, Wallstr. 2

Fr. Piotrowicz, Kraw. Ubran. dobrze i tanio. Hauptstr. 1

Oberhausen

Rest. z. schwarzen Diamanten

H. Köller Alstadenerstr.

Skład kol. i perek najt.! Zast.: **Fr. Noskowicz, Kirchweg 131.**

Rest. „Kühl Keller" (Berl. Hof)

Winterbergs rest. zast. Klapdor ff. piwa, pols. lik. Essenerst. 80

Lois Brand Marktstr. 9 zegarki i towary złotnicze

Pet. Möller, restaur. Roonstr.

Schneidera dom konfekcyjny i obuwia Marktstrasse 14 jest najwiekszym i najtanszym domem specyaln.

Ferd. Elsenhuth, zegary i tow złote Knappenmarkt 122

F. Merfeld restauracya Nordstr. p. cm.

Wilh. Fischer rzeczy robot. Kirchweg 21

Albert Flesch restauracya Knappenmarkt

A. Westermann rest. z ogr. zab. dla dzieci Lipperhaideb.

Magazyn kapeluszy „Zum Brücktor". Biel., parasole, krawatki artykuły męzkie.

Bürghal. rest. Mühlheimst. 41.

Hillebrand obuw. Kirchw. 132.

Diederichs cyg. Mühlheim. 33

K. Kisker, rest. Alstadst, 41

Dom import „Columbia" Julius Eggert

Kirchw.. u. Heidstr. Ecke

J. Kisker, restau. ogr. sala do wszelkich użytków. 65 **Dümptenerweg 65**

Frąckowiak, Ulandstr. 79. Kraw. męzki, modny krój tanio

Krebbers „Artilleriefeuer" pijcie! Polskie biurko, Friedr. Karlstrasse 20.

Poln. Restaurant Ch. Weber Zast.: J. Jurczyk pol. wielką salę do urocz. Duisburgstr 418

A. Kopański, Mellinghoferst. 8 kraw. męz. mod. k: ania.

J. Hermanns trzewiki są najlepsze.

Hombruch-Barop.

Karl Adolf Blom

manufakt. tow. modne dla panów i chłopców.

Max Kadler, zegary, tow. złotnicze, kołowce fonogr

Rest. Musch. Falkenstein. 80

sala dla wesół i zabaw. Dzienne świeże muszle.

Rauxel-Habinghorst

Fr. Quinkenstein Ww. Polskie chustki i powłoki. Najw. wybór po najn. cenach

O. W. Schulte-Rauxel Kornbrantwein - Brennerei, Rauxel.

F. Felker zegary, t. złotn. Kronprinzenst. 80

Hoffmann droger., farby, wina, likiery

Hein. Lefin kapel. czapki, paras; krawat.

Neuhaus zegary i tow. złot. Naj. warsztat rep.

Recklinghausen

H. Olszanka Kunihertistr 7. Kapelusze,

czapki, tow. kożuszkowe

A. Breuing

zegarki, tow. złotnicze Warsztat. rep; okulary, binokle

Rady i pomoc w wszystkich chorobach udz. Fr. Brinkmann, Martinistr. nr. 13, w poniedziałek i czwartek.

Recklinghausen-Süd

E. Kiefer kraw. m Bochumst. 156

Jos. Ungru najw, i najstarszy skład kapeluszy

Heinr. Reher obuwie 3 Marienstr. 28

R. Hammermann Marienstr. s przed. zegarki i pol. pierścionki n.

Berning, zeg. t. zł. Bochmst. 125

Józef Salomons dom tow. modnych manufakt; konfekc. obuwia

Georg Weber interes mebie, własny warszt. Cen. naftańsze, na kredyt. König-Ludwstr. 16

Röhlinghausen

Drogerya Kleffmann, farby, spirytuozy, **wina, cygara,**

Dom obuwia Karol Hahne

A. Lohmann, tapet. zabawki

Jos. Schmidt, piece, kominki.

Sommer & Co; tow. manufak

Wanne

Gebr. Wolff, towar. kolonialne

Nizkie ceny!

Polska usługa!

A. Klestadt g. męz. Bahnhst. 11g

C. Oldenbürger u. Glaspassage 3, tapety, farby.

W. Spiekermann, zegary, tow. złotn. Bahnhofstr. 174

W. Lages, zegary, tow złotnicze, Bahnhofstrasse 131

W. Korbmacher, kapelusze, czapki. Bahnhofst. 21

W. Weindorf kagel., czapki u. Glaspassage

A. Spickermann, meble, Bahnhofsrasse nr. 178

Rosa Blank Wanne, dom zakupna tow. manufakturowych, strojn. — Towarów białych, wełnianych ubrań robotniczych.

Towary łokciowe, chustki garderobę do pracy, ubior. dla chłop. kupuje się bardzo tanio u

Leona Żychlińskiego

Kolejowa ulica 132

Wattenscheid

H. Opholt, Oststrasse 13. Specyalny inter dla ubrań dla panów i chłopców i garderoby zawodowej.

Jak. Keuthen, Oststr. 30. kapelusze, czapki, parasole, kożuchy.

Dortmund

Gesch. Levy Münsterst. 10. Oesterholst. 72

Schöninga

homeopt. prakt. lekars. Dortmund, Balkenst. 18

Bösinga Homeopat. Wissstr. 20

Kuracye podług praktyki

Polecamy naszą lubian

Stoczek Margaryny

którą otrzymać można u naszych znanych wozów, w znanej dobr.

Margarine-Handelsgesellschaft G. m. b. H.

Münst er stra sse nr. 157

E. Pathe, dentyst., z Atelier Westenhellw. 77 I. p. k. S. P.

Volkshaus, Alsenstr. 1 właśc. **H. Broekschmidt Wwe.** lokal związkowy ff. piwa Hansa czysta żytniówka ff likiery, sala dla zebrań i we.

Photographie des Nordens Münsterstr. 27.

Tanie ceny. **Polska usługa**

Emil Schulte zeg. tow. złotn. Osterholz u. Courlerstr. Ecke

K. H. Kipper

Destylacya, fabr. likworów. Wyszynk i lokal sprzedarzy. Heiligegartenstr. 31.

G. E. Baecker handel win Münsterstr. 77

Dostawca kas chorych.

Górzelnie

Pijcie Kolker Korn

tylko z żyta i słodu bez drożdży sporządz.

L. Schulte-Kemna

gorzelnia żytniówki. **Leithe b. Wattenscheid.**

Powołujcie się przy zakupnach na naszą gazetę.

jest do nabycia w wszystkich składach kolonialnych. Gdzie smalec ten zaprowadzony nie jest, prosimy zwrócić się do zastępcy:

Maks. Krystkowiak Steele n. Ruhrą.

Rodacy rozszerzajcie „Wiarusa Polskiego"!

Kaszel i dychawica znika jak błyskawica przy używaniu **kropli „Isax".** Butelka 1 markę. Prawdziwe tylko wysyła 4498

Chem. Laboratorium „Ipil" Lublinitz O. S.

Książki do nabożeństwa poleca **„Wiarus Polski"**

Baczność! 4263 **Baczność**

Polski Dom towarowy pod „Białym Orłem"

wł. **Jan Błoch Essen, Turmstr. 14**

Mam na składzie **w wielkim wyborze**

materye na suknie, bluzki i fartuchy. Gotowe fartuchy. Płótno, perkale, nesle. Polskie poszwy, damasty, płótno na wsypy.

Darte pierze z Polski za funt 1.30, 2.30, 3.00, 3.75, 4.50

Firany, pokrycia na łóżka, stoły i komody.

Spodnie i paski sokolskie!

Maciejówki Adamskiego. Koszulki sokole.

Wiązarki, powinszowania, telegramy kościuszkowskie, karty z widokam

Baczność! 4284
bo tylko
Alleestrasse 13
Bochum.

Wojciech A. Powałowski

jest największy i najstarszy interes polski.
Wszelka gotowa garderoba i podług miary.

Baczność!
bo tylko
Alleestrasse 13
Bochum.

Za gotówkę!

Jedyny polski skład mebli
w Oberhausen

przy ulicy **Ellenbogenstr. 10** w pobliżu ulicy Fryderyka Karola (Friedrich-Karlstrasse) i dworca a naprzeciwko Centralnego Hotelu).

Mamy wielki wybór mebli polerowanych i lakierowanych

pieców do gotowania i ogrzewania, wózków dla dzieci, kanap zwierciadeł, ściennych zegarów itp.

Prosimy o zwiedzenie naszego interesu bez przymusu kupienia.

Za gotówkę! Dostawa franko do domu własną furmanką! Na odpłatę

Antoni Dytkiewicz. &
Józef Miśkiewicz.

Za gotówkę! Na odpłatę!

Na odpłatę!

Szanownym Rodakom w Habinghorst i okolicy uprzejmie donoszę, iż z dniem 1 października t. r. przeniosłem z Wanne

do Habinghorst, Josefstrasse 26 mój

wielki interes krawiecki

i polecam się do wykonywania eleganckiej garberoby na miarę. Krój nowomodny, gwarancya za dobre przyleganie. Rodakom z Wanne zaś, serdecznie dziękuję za łaskawe dotychczasowe poparcie i proszę o łaskawe dalsze względy, ponieważ dostawiam ubrania także pozamiejscowość.

Osobno zwracam uwagę na mój
interes towarów kolonialnych.

Towar zawsze świeży, ceny niskie, obsługa rzetelna. Także mam na składzie wielki wybór cygar i papierosów. Prosząc Sz. Rodaków o łaskawe poparcie, kreślę się z szacunkiem

4570 **Wojciech Szymański.**

Pewna egzystencya!

Mały lokal składowy w ożyw. ulicy, Herne, Neustr., gdzie przew. Polacy, jest zaraz do wydzierżawienia. Stósowne dla golarni albo interesu spec. Bliższ. inf. udzieli farbiarnia
Galluschke, Bochum
Wilhelmstr. 8 (4625

Liszaj

mokry i suchy łupież skrofuły, przyszczele, wyrzuty skórne wszelkiego rodzaju
otwarte nogi,
obrażenia nóg, wrzody na nogach, żyły kurczowe, bolące palce, zastarzałe rany są często uporczywe; kto dotychczas daremnie oczekiwał wyleczenia niech jeszcze raz spróbuje od dawna jak najlepiej wypróbownej
maści Rino
bez trucizny i kwasów. — Puszka 1.15 marek, Codzień otrzymujemy pisma dziękczynne Tylko prawdziwa w oryginalnym opakiw. biało zielonoczerwonem i z firmą Schubert & Co. Weinböhla. — Naśladowań nie trzeba przyjmować Do nabycia w weilu aptekach. 4400

Ia.
kanarki
4650
uszl. harcerskie, prawd. Seifert, pilne, bogate w głębokie tony 8, 10, 12 15—25 mk. Gwaranc. za dobroć i zdrowe nadejśc. 8 dni na próbę lub też pieniądze z powrotem. Najl. uznania dużo I. nagród i złotych medali.
S. Hohagen : Barmen-Unt.

Lenartowski & Talarczyk

ul. Dworcowa HERNE ul. Dworcowa

4541 Modne materyały na suknie, bluzki, spódniki. Wyprawy w bieliźnie dla pań, panów i dzieci. Firany, rolosy, dywaniki. Kapelusze męzkie, krawaty, parasole. Ubranka i płaszczyki dla dzieci. Złote i pluszowe chustki na głowę. — Jedwabne fartuchy : : :

Pierze! | Pierze! | Pierze!

---

4 ½ procent

płacimy teraz od depozytów za półrocznem wypowiedzeniem Bank nasz istnieje 30 lat, należy do Związku Spółek, stoi pod ścisłą kontrolą ks. Patrona i bardzo dobrze się rozwija.

depozytów mamy półtora miliona, udziałów 150 tysięcy, fundusze rezerwowe wynoszą 140 tysięcy marek. Członków odpowiadających za pewność depozytów całym swoim majątkiem, mamy 1450, składających swe oszczędności do naszego banku jest 3200 osób. O ile gotówka starczy, wypłaca się depozyta natychmiast. 4279

Volksbank für Gr. Schliewitz und Umgegend
Eingetragene Genossenschaft mit unbeschränkter Haftpflicht
Gross Schliewitz Wpr.
Ks. dr. Sychowski. Loss. Bonkowski.

Baczność! **Baczność!**

Polecam przy tej wielkiej drożyźnie

masło

(margar.) w paczkach pocztowych po cenach hurtownych.

Znak **D.** 9 funtów **6,30** mk. } franko za zal. poczt.
„ **N.** 9 „ **6,80** „
„ **V.** 9 „ **7,60** „

Wszystkie znaki są w gotowaniu i smażeniu nie szumiące i ładnie się brunatnią, mając przyjemny zapach, nie do rozróżnienia od masła naturalnego, albowiem ze słodkiej śmietany fabrykowane, dlatego też nadzwyczaj smaczne do smarowania na chleb. Kto raz je kupi, zostanie stałym odbiorcą. (4630

Najpierwszy dom wysyłkowy towarów spożywczych
K. Szulczewski, Wanne Unser-Fritz Unser Fritzstrasse 96.

Stara żytniówka

4382 **litr 75 fenygów.**

N. Wolff, Gelsenkirchen,
Bahnhofstr. 66 Telefon 1756

3649 **Telegram!**

Firma B. Starhand w Bochum
narożnik ulic Alberta i Maltheserstrasse.

Sprzedaje nowe i stare ubiory dla panów i pań, tak samo dla dzieci. Obuwie we wielkim wyborze. Bieliznę i wszelkie artykuły robotnicze po bajecznie nizkich cenach. Ubiory począwszy już od 8 mk. Obuwie od 2.50 mk. Proszę z tej sposobności skorzystać póki zapas starczy.

— Dla rodaków na obczyźnie. —

Bank Ludowy E. G. m. u. H. **w Pelplinie**

przyjmuje depozyta (oszczędności) po **4 procent** na każdorazowe wypowiedzenie. Portorya od przesłanej gotówki jako i książeczki : : : depozytowej ponosi Bank. : : :

Adres poczt.: **Bank Ludowy Pelplin Westpr.**

ZARZĄD:
Ks. dziekan dr. Wolszlegier. T. Sikorski
B. Schandrach.

Wszelkie druki
po cenach umiarkowanych wykonuje „Wiarus Polski".

Baczność! **Baczność!**

Kupno maszyny do szycia jest rzeczą zaufania. Nie kupujcie maszyn od agentów, ponieważ musicie przynajmniej 25 do 30 mk. więcej zapłacić, jak byście kupili w rzetelnym interesie. — Taki skład posiada firma

Franz Alfermann, Oberhausen
dawniej Wilh. Krüger, ulica Alejowa 106.

Tu znajdziecie przy rzetelnej i uprzejmej obsłudze, najlżejszych warunkach spłaty, prawdziwie pierwszorzędną moszynę do szycia z 8 letnią gwarancyą od mk. **60** pocz.

Tamże znajduje się wielki warsztat reparacyjny maszyn do szycia. Także magle, wyżdżymaczki i maszyny do prania można bardzo tanio nabyć. 4527

Palcie Burrus! 2721

Tab. Burr. Maryland za p. 10 f.
„ „ Importation „ „ 35 f.
Roczny obrot przeszło 2 i pół mil. kilogramów.
Pap. Burr. Algeriennes szt. 1 f.
„ „ Elégantes „ 1 ½ f.
Olbrzymie papierosy Burr. 2 f.
lekkie i miłe 14 cm. długie tylko prawdziwe ze stemplem Burr.

Prosimy uważać na firmę **Burrus i znak ochronny lew,** ponieważ istnieją naśladown.

M. Minden

Herten i. W. Ewaldstr. 57. (4381) **Erkenschwick** Stimbergstr. 100.

Garderoba dla panów, chłopców i robotnicza.

Eleganckie wykonanie na miarę.